

VIZITA D-lui SAM HABER, VICE-PREȘEDINTELE JOINT-ULUI

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen salută oaspeții din S.U.A.

De la 2—9 octombrie 1969, Federația Comunităților Evreiești (M) din Republica Socialistă România a primit vizita d-nei și d-lui Sam Haber, vice-președintele și directorul general al organizației de asistență „Joint”. Oaspeții au fost însoțiți de d. Moses Levine, director al aceleiași organizații la Geneva.

În cadrul serviciului divin din seara zilei de vineri, 3 octombrie, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a adresat un cuvânt de salut călduros oaspeților, vorbind despre diverse aspecte ale vieții evreiești din România, despre condițiile generale de viață din țara noastră, despre libertatea religioasă desăvârșită și egalitatea deplină de drepturi de care se bucură populația evreiască, precum și despre modul în care se desfășoară programul de ajutorare a coreligionarilor bătrâni, bolnavi și lipsiți de mijloace, program la care participă Federația și Joint-ul.

D. Sam Haber a adresat un vibrant omagiu guvernului român pentru înțeleapta și umanitară sa politică, exprimând recunoștință atât guvernului, cât și Eminenței Sale d-lui Șef rabin pentru faptul că s-au creat condițiile unei binefăcătoare activități de ajutorare a unor anumite categorii de evrei, victime ale fascismului și lipsiți de sprijin.

(În pag. IV-a, publicăm discursul d-lui S. Haber).

În seara zilei de 4 octombrie — Simhat Tora — a avut loc la restaurantul ritual din str. Popa Soare 18, o masă oferită de către F.C.E. (M) în cinstea oaspeților. Au luat parte frunzași ai vieții intelectuale și religioase evreiești, conducători ai instituțiilor de cult, cultură și asistență iudaică, clerici, efori de temple, cursanți la cursurile de ebraică și iudaism etc.

Ambasadorul statului Israel la București și d-na Rafael Ben-Shalom, precum și alți membri ai ambasadei, au participat la această tradițională masă.

Prim-cantorul templului coral, A. Gutman, a cântat, cu mare succes, cîntece religioase; d. Casvan, artist de la Teatrul evreiesc de stat din București, a citit, cu mult talent, din Șalom Alechem, iar corul cursanților, sub conducerea admirabilă a maestrului Haim Schwartzman, a executat o serie de cîntece ebraice, folclorice și religioase.

Oaspeții au participat la Sărbătoarea Torrei la templul coral, unde s-au bucurat de o călduroasă primire.

În ziua de 5 octombrie, ambasadorul statului Israel la București și d-na Rafael ben Shalom au oferit un cocktail în cinstea oaspeților.

Luni, 6 octombrie 1969, d. Sam Haber a fost primit în audiență de către d. prof. D. Dogaru, șeful Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri.

La întrevvedere, care a decurs într-o atmosferă cordială, au luat parte Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, precum și d. Moses Levine.

În ziua de 7 octombrie, oaspeții au vizitat comunitățile din Botoșani, Hirlău și Iași. Ei au fost însoțiți de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, de prim-rabin I. M. Marilus și de Martin Băluș, președintele secției administrative a F.C.E. (M), vice-președintele Comunității evreilor din București.

În această călătorie s-au vizitat centre de asistență, cantine rituale, instituții religioase, cursuri de iudaism, Talmud-Tora etc.

La Hirlău, orașul natal al d-lui Haber (care a plecat acum 55 de ani din țară) a fost vizitat și cimitirul în care se atîă înhumate rămășițele pămîntului ale lui Leib Haber „I” tatăl oaspetelui.

D. prim-rabin Marilus a oficiat un serviciu religios.

La Botoșani, oaspeții au fost salutați de numeroși credincioși, în frunte cu d. Samuel Witinig președintele, Has secretar, precum și de către d. Moscovici, hahamul comunității.

La Iași a avut loc o impresionantă adunare a credincioșilor la Sinagoga Mare, monument istoric, de la a cărei înnoieră se împlinește, în anul viitor, trei secole.

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a rostit o predică, ascultată cu venerație de către mulțimea adunată.

La masa oferită de către Comunitatea evreilor din Iași, oaspeții au fost salutați de către d. dr. Simion Kaufman, președintele comunității.

Au răspuns Eminența Sa d. Șef rabin și d. Sam Haber, care au subliniat satisfacția lor de a vedea, în cadrul străvechiei obști evreiești din Iași, dezvoltîndu-se o activă viață evreiască.

La 8 octombrie a avut loc, în cabinetul d-lui Șef rabin, o ședință de lucru în vederea pregătirii bugetului de asistență pe anul 1970.

În aceeași seară, oaspeții au asistat, la templul coral, la cursul de iudaică de sub conducerea Eminenței Sale d-lui Șef rabin, la care au participat circa 350 cursanți. D. dr. Schlossberg a vorbit despre „Manuscrisele biblice de la Marea Moartă”, iar d. Șef rabin a răspuns la întrebări puse de cursanți în legătură cu obiceiuri religioase, momente din istoria iudaismului etc.

Actorul Adrian Lupu de la Teatrul evreiesc de stat a citit un fragment din profetul Iesaia.

Joi, 9 octombrie 1969, oaspeții au părăsit țara, plecînd în Israel.

Delegații ai Congresului Mondial Evreiesc la București

Venind de la Belgrad, unde au participat la serbările de aniversare a 50 de ani de la înființarea Federației Comunităților Evreiești din Iugoslavia, d-nii dr. S. Roth, directorul executive a Congresului Mondial Evreiesc, și Iacob Halevy, șeful departamentului cultural al aceleiași organizații, au sosit la București, în seara zilei de 9 octombrie 1969.

În zilele de 10 și 11 octombrie a. c., oaspeții au vizitat diferite instituții evreiești, au participat la serviciul divin de la templul coral de Kabalah Șabat unde, în cadrul predicii de Șabat Bereșit, au fost salutați de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

D-nii dr. Roth și Iacob Halevy au răspuns, exprimînd deosebita lor satisfacție în legătură cu modul în care se dezvoltă instituțiile evreiești de cultură iudaică și asistență.

Ei au luat parte la o masă de Oneg Șabat, în localul restaurantului ritual, unde au răsunt Zemirot — cîntece evreiești tradiționale, intonate de cursanții cursurilor de iudaism.

În seara zilei de sîmbătă 11 octombrie, Excelența Sa ambasadorul statului Israel la București și doamna Ben Shalom au oferit, la locuința lor, o masă în cinstea oaspeților.

Vizita unei delegații „United Jewish Appeal”

În zilele de 2—6 octombrie a. c. o delegație a organizației United Jewish Appeal a făcut o vizită la București. la invitația Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților evreiești (M). Aceste vizite ale reprezentanților marii organizații evreiești americane au devenit tradiționale, actuala delegație, în fruntea căreia s-a aflat d. Bert Rabinowitz, fiind a treia din ultimii ani

În cursul șederii la București, oaspeții au vizitat temple și sinagogi, precum și instituții culturale și de cult ale obștei noastre. Cu mult interes ei au luat cunoștință la fața locului de ampla acțiune socială, de ajutorare a coreligionarilor bătrîni bolnavi sau fără familie, pe care Federația Comunităților Evreiești o desfășoară cu sprijinul Joint-ului.

Vineri seara, delegația a participat la serviciul divin de Kabalah Șabat de la templul coral. În predica rostită, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen i-a salutat cu căldură pe reprezentanții marii colectivități evreiești de peste ocean. A răspuns șeful delegației, d. Bert Rabinowitz, care și-a exprimat admirația pentru cele văzute în România.

În seara de Simbat Tora (4 octombrie) reprezentanții evreilor americani au participat la procesiunea tradițională (Hakafot) la templul coral, iar apoi la masa festivă de la restaurantul ritual din str. Popa Soare.

Delegația a fost primită în audiență de d. prof. Dumitru Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor. A fost de față Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Membrii delegației evreilor americani au avut o întrevvedere cu Prea Fericitul Justimian, patriarhul Bisericii ortodoxe române.

A fost de față d. Emil Sechter, secretar general al F.C.E. /M/

În după amiaza zilei de 5 octombrie a. c., d. ambasador al statului Israel la București și d-na Ben Shalom au oferit un cocktail în onoarea delegației. Seara oaspeții au asistat la un spectacol al Teatrului avreiesc de stat. După spectacol, șeful delegației, d. Bert Rabinowitz și d-na au oferit o masă în saloanele restaurantului Athenée Palace în cinstea d-nei și d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen și a celorlalți conducători ai obștei noastre.

Delegații din S.U.A. fotografiați cu prilejul vizitării templului coral

של היהדות הדתית הרומנית

ב"ה בוקרשט
מספר 215
תשרי תש"ל

דברי תורה

מפי חכמי רומניה וגאונ' ז"ל

בראשית

ויחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אליו רבו (בראשית ו)

והארץ היתה תוהו ובוהו (בראשית א, ב)

חומר האדם נברא מהאדמה (ויציר ה' א-להים את-האדם עפר מן האדמה) ועל-כן ישאף החומר לשורשו ולמקורו, יתאחד רק לגשמיות ששורשה גם כן באדמה ומשתדל להרחיק כל עניין רוחני, כל מה שאין לו שורש ותולד זה הוא שנקרא סבב החומר. בבורתו הנמלאת של האדם ללחום בטבע זה ולכבוש אותו, הוא טבע הסכל.

בתקופת המבול נבר החומר על השכל, הטבע הגשמי על טבע הרוחני, והלב כולו היה משועבד לחומר, עד כדי כך שטבע העצול נכנס כולו. ומכאן באה הצטננות של הקב"ה כביכול. ויתעצב אל לבו, כלומר הקב"ה התעצב על לבו של האדם. שבראיתו היה כולו טבע, שורש היה כולו רוחני, וכעת נשתת והפך לרע, ומוטע בולו מה-חומר. ועל-כן לא השאיר רק את נח שהיה בעל-מלחמה עם חומריו. כמאמר הכתוב: כי אותך ראיתי צדיק.

(הרב אברהם-אריה לייב רוחן ז"ל - מו"נשט, בספרו "שאתג אריה")

חסיפיו של רבי עקיבא

תחילת שימוש לפני חכמים

רבי יהושע שמך את רבי עקיבא להורות (ללמד) הלכות בישראל. מאן, לשב רבי עקיבא בכפר קטן: בני-פרק, שם הקים ישיבה. מספר תלמידיו של רבי עקיבא הלך וגדל מיום ליום. האנדרה מספרת שהיו לו, לרבי עקיבא, ארבעים ושמונה אלף תלמידים! לא עבר זמן רב ובית-מדרש זה הפך למרכז-תורה, ושמו של רבי עקיבא התפרסם בכל הארץ.

לרבי עקיבא היה תלמיד, גד בשם עקיבא. עקיבא היה בן משפחתו של הקיסר אדריאנוס. הוא תרגם מהקדש את התורה ללשון היוונית, ופירש אותה. מתרגם זה נעשה הרבה תורה לארמית: "תרגום אונקלוס". קשה היה לעקוב אחר הטבע המחקרי, לפיכך למלמד-הקדם, היה צל-פי כללים קבועים. הוא עצמו סיפר לנו על-ידי בסיפור נטע ללבו: "כך היתה תחילת שימשי (עבודת) לפני הקדמים: פעם אחת הייתי מתהלך בדרך ונמצאתי, מת-מציאות (מת שאין לו קרובים) וניספתי בו, עד שהבאתי אותו לבית הקברות וקברתי אותו. כשנאתי אצל רבי אליעזר ורבי

מאת שחזה רו (התרגום הרומני בעמוד 4)

מינשר לשמחת תורה

ר"ר דוד משה רוזן, הרב הכולל לרומניה, נענה לבקשתו של מר משה א. יפה, ס'ויר, "היכל-שלמה", מושב הר-בית הראשית לישראל, ונשיא איחוד חתי הכנסת, בישראל, ושיר מינשר של ברכה שיקרא באוזני השומע אתב"י המ-שתתפים בכתובתיהם בהקפות-עם לרגל חגיגת התורה ביום שמחת תורה.

החפירות שהגיעו למערכת

מפעל חיים

עם חופעת הכרז השלישי של "שבטי ישראל" לפרופ' אריה טרסקובר

"שלושה ספרי-יסוד", "ה-אנומטא" (הלאומי שלנו), "הטריטוריה על סיבובי ישראלי", אלה הן כמה מההנדרות שניתנו מהמבכרים לי-צירתו הסרעית של פרופ' אריה טרסקובר, בעור שהם-חבר בעצמו, כרב-ענוותנות, סדר, בצניעות, על "סקירה סוציולוגית" (ב"הקדמה" לברך א), או "תאור חיי העל-ב-נולד" (ב"הקדמה" לברך ה-שלישי).

אם נסכם את רבני המ-בכרים על שלושת כרכי "שבטי ישראל", יוצא לנו שזהו מפעל חיים סונגומטלי, ספר מחקר יסודיים על העם היהודי לתפוצותיו, כתובים בידי אחד מגדולי הסוציולוגים נים בדורנו, שיעק מים על-ידי ר"ר ארתור רופין ו"ל, מגדולי החוקרים של התפת-חות העם היהודי.

פרופ' אריה טרסקובר אינו פנים חדשות בתחום המחקר הסוציולוגי. מלכר ספרו "תולדות תנועת העובדים היהודית" בשלושה חלקים, שהופיע בספריית "ישראל" (הורשאת 1931), ושנכתב כולו על מרת, האנושיות העובדת, כל המפרים (הי-דועים לנו) שהוציא פרופ' טרסקובר החל מ-1936, הם על נושאים היסטוריים-דימוי-נראפים, ולמעשה קורות ה-קובצים היהודיים בעולם: בעבר ובכיום. אנו כאלה הם: (1) דאס יידישע עמיגראציע פראבלעט (פאריז, 1936), (2) יידישע עמיגראציע און יידישע עמיגראציע פאליטיק (ווילנע, 1939), (3) נדודי הי-יהודים בעולם על שתי מהדור-רותיו (1939 — 1947), (4) האדם הנווד (1954), (5)

ש. אביאסטר (החשד בעמוד 9)

צבי טרסקובסקי

נובוביביטסק (ברית-המוצעת)

שיר חידוני

יש ב"תהלים" מזמור יחיד, נכבד, נשגב וחסידי; תוסם שבה, הלל ורום — לכורא-עולם, שמים ות הום —

שיר-מזמור על מעשי-בראשית, על ההווה היקומית, הישית; על יין ולחם, על ארץ נטוע, מאמינים משביעים אותו מרי שבוע —

כשיר-מזמור זה שב"תהלים" מפורסם-מפורסם מ"ו פעלים, ובסוף כל אחד, "ונו", נוספת, לשם הירור והן אליכם נשקפת —

אחר דברי השיר, חודו חירתי; פתוחה ככבוד כמשיכי, כרת; ובסופו אתנצל על שלא-כרתי עורכתי מין-בשאינו-מין:

שיר וחירה, מעין בלאיים, אף שלא נאמר במשנת, "ורעים", אם עשיתי זאת, הרי לכבוד הנכירה, השפה העברית העדינה כשירה.

(שמות הפותרים בגליון הבא)

לרגל יום-השנה למותו של פרופ' זיג-מונד פרידל, יוצרה ה-הפטיכונאליה, ה-ליטה המועצה הירודית פרידל (צ'יכו-סלובקאי) להקים אג-דסה לזכרונו של הח-דעו שנוגד במקום.

בירושלים נפרס בגיל של 80 מור' יחזקאל סרגא ז"ל, ראש ישיבת חברון ומגדולי תורה ושיטת המוסר.

המקהלה היהודית "בראצה בודז" (ה-חיים בודז) מבלגראד השתתפה בפסטיבל ה-שלישי בהאג כנציגה של יוגוסלביה וזכתה במקום השני אחרי שוודיה.

הופיע גליון המה של "במערכה", בסאון

עולם ומלואו

הציבור הספרדי וע-דות המזרח בישראל — כזה לחי

בגליון מס' 55/1969 של ה"צייטשריפט פיר האמבורג-שטעטליכע (תולפון) להיסטורית-המזרח (פורסמו מי-מחכים מקוריים חדשים בפולמוס עמון-אייב-שיצ).

בסוגרם הבין-לא-ומי של עורכי — דין ומשפטים יחידים שה-תקיים בישראל, שבו השתתף ראנה קאסן, חתו פרס נובל לשלום ב-1968, ונבחר מר-אר-תור נולדברג, שופט לשעבר בבית המשפט העליון בארה"ב, לראש האירגון.

הופיע הספר "שמן למחנה", על שבעים סוגיות הש"ס, מעד בווה הרוחני של הגאון ר' אשר-אשל וויס ר"ר רב בנושאפאלו בסרונליבניה.

השבועון "אליגמיי" נה, בסאון של יהודי-מערב-גרמניה, פירסם רשימה על פעילות התיאטרון יידיש בבו-קרשט.

מבחן מאמרי הזוהר מתורגמים לעברית בצ"ר פובליקציות וביאורים בשם "פרקי זוהר" מאת פרופ' ישעיהו תשבי מירושלים — יצא לאור בשני כרכים בהוצאת מוסד ביאליק. פרופ' תשבי, יליד מראנוסלי-בניה, שזכה לפירוטס במפעלו, משנת הזוהר, נס נבחר כחבר בקור-גרס למדעי היהדות שהוקמים בישראל.

ראש ישיבת פוניב' בישראל, וגאון ר' יוסף שלמה כהנמאן נפרס בגיל 83.

VIZITA D-lui SAM HABER, VICE-PREȘEDINTELE JOINT-ULUI

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen salută oaspeții din S.U.A.

De la 2—9 octombrie 1969, Federația Comunităților Evreiești (M) din Republica Socialistă România a primit vizita d-nei și d-lui Sam Haber, vice-președintele și directorul general al organizației de asistență „Joint”. Oaspeții au fost însoțiți de d. Moses Levine, director al aceleiași organizații la Geneva.

În cadrul serviciului divin din seara zilei de vineri, 3 octombrie, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a adresat un cuvânt de salut călduros oaspeților, vorbind despre diverse aspecte ale vieții evreiești din România, despre condițiile generale de viață din țara noastră, despre libertatea religioasă de săvârșită și egalitatea deplină de drepturi de care se bucură populația evreiască, precum și despre modul în care se desfășoară programul de ajutorare a coreligionarilor bătrâni, bolnavi și lipsiți de mijloace, program la care participă Federația și Joint-ul.

D. Sam Haber a adresat un vibrant omagiu guvernului român pentru înțeleapta și umanitara sa politică, exprimând recunoștință atât guvernului, cit și Eminenței Sale d-lui Șef rabin pentru faptul că s-au creat condițiile unei binefăcătoare activități de ajutorare a unor anumite categorii de evrei, victime ale fascismului și lipsiți de sprijin.

(În pag. 10-A, publicăm discursul d-lui S. Haber).

În seara zilei de 4 octombrie — Simhat Tora — a avut loc la restaurantul ritual din str. Popa Soare 18, o masă oferită de către F.C.E. (M) în cinstea oaspeților. Au luat parte frunți ai vieții intelectuale și religioase evreiești, conducători ai instituțiilor de cult, cultură și asistență iudaică, clerici, efori de temple, cursanți la cursurile de ebraică și iudaism etc.

Ambasadorul statului Israel la București și d-na Rafael Ben-Shalom, precum și alți membri ai ambasadei, au participat la această tradițională masă.

Prim-cantorul templului coral, A. Guttman, a cântat, cu mare succes, cîntece religioase; d. Casvan, artist de la Teatrul evreiesc de stat din București, a citit, cu mult talent, din Șalom Alechem, iar corul cursanților, sub conducerea admirabilă a maestrului Haim Schwartzman, a executat o serie de cîntece ebraice, folclorice și religioase.

Oaspeții au participat la Sărbătoarea Torei la templul coral, unde s-au bucurat de o călduroasă primire.

În ziua de 5 octombrie, ambasadorul statului Israel la București și d-na Rafael ben Shalom au oferit un cocktail în cinstea oaspeților.

Luni, 6 octombrie 1969, d. Sam Haber a fost primit în audiență de către d. prof. D. Dogaru, șeful Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri.

La întrevvedere, care a decurs într-o atmosferă cordială, au luat parte Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, precum și d. Moses Levine.

În ziua de 7 octombrie, oaspeții au vizitat comunitățile din Botoșani, Hirlău și Iași. Ei au fost însoțiți de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, de prim-rabin I. M. Marilus și de Martin Băluș, președintele secției administrative a F.C.E. (M), vice-președintele Comunității evreilor din București.

În această călătorie s-au vizitat centre de asistență, cantine rituale, instituții religioase, cursuri de iudaism, Talmud-Tora etc.

La Hirlău, orașul natal al d-lui Haber (care a plecat acum 55 de ani din țară) a fost vizitat și cimitirul în care se află înhumate rămășițele pămîntești ale lui Leib Haber ז"ל tatăl oaspetelui.

D. prim-rabin Marilus a oficiat un serviciu religios.

La Botoșani, oaspeții au fost salutați de numeroși credincioși, în frunte cu d. Samuel Ulinig președintele, Has secretar, precum și de către d. Moscovici, hahamul comunității.

La Iași a avut loc o impresionantă adunare a credincioșilor la Sinagoga Mare, monument istoric, de la a cărei înfrumusețare se implesc, în anul viitor, trei secole.

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a rostit o predică, ascultată cu venerație de către mulțimea adunată.

La masa oferită de către Comunitatea evreilor din Iași, oaspeții au fost salutați de către d. dr. Simion Kaufman, președintele comunității.

Au răspuns Eminența Sa d. Șef rabin și d. Sam Haber, care au subliniat satisfacția lor de a vedea, în cadrul străvechiei obști evreiești din Iași, dezvoltându-se o activă viață evreiască.

La 8 octombrie a avut loc, în cabinetul d-lui Șef rabin, o ședință de lucru în vederea pregătirii bugetului de asistență pe anul 1970.

În aceeași seară, oaspeții au asistat, la templul coral, la cursul de iudaică de sub conducerea Eminenței Sale d-lui Șef rabin, la care au participat circa 350 cursanți.

D. dr. Schlossberg a vorbit despre „Manuserisele biblice de la Marea Moartă”, iar d. Șef rabin a răspuns la întrebări puse de cursanți în legătură cu obiceiuri religioase, momente din istoria iudaismului etc.

Actorul Adrian Lupu de la Teatrul evreiesc de stat a citit un fragment din profetul Iesaia.

Joi, 9 octombrie 1969, oaspeții au părăsit țara, plecând în Israel.

Delegați ai Congresului Mondial Evreiesc la București

Venind de la Belgrad, unde au participat la serbările de aniversare a 50 de ani de la înființarea Federației Comunităților Evreiești din Iugoslavia, d-nii dr. S. Roth, directorul executivei a Congresului Mondial Evreiesc, și Jacob Halevy, șeful departamentului cultural al aceleiași organizații, au sosit la București, în seara zilei de 9 octombrie 1969.

În zilele de 10 și 11 octombrie a. c., oaspeții au vizitat diferite instituții evreiești, au participat la serviciul divin de la templul coral de Kabalath Șabat unde, în cadrul predicii de Șabat Bereșit, au fost salutați de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

D-nii dr. Roth și Jacob Halevy au răspuns, exprimînd deosebita lor satisfacție în legătură cu modul în care se dezvoltă instituțiile evreiești de cult, cultură iudaică și asistență.

Ei au luat parte la o masă de Oneg Șabat, în localul restaurantului ritual, unde au răsunat Zemior — cîntece evreiești tradiționale, intonate de cursanții cursurilor de iudaism.

În seara zilei de sîmbătă 11 octombrie, Excelența Sa ambasadorul statului Israel la București și doamna Ben Shalom au oferit, la locuința lor, o masă în cinstea oaspeților.

Vizita unei delegații "United Jewish Appeal"

În zilele de 2—6 octombrie a. c. o delegație a organizației United Jewish Appeal a făcut o vizită la București. la invitația Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților evreiești (M). Aceste vizite ale reprezentanților marii organizații evreiești americane au devenit tradiționale, actuala delegație, în fruntea căreia s-a aflat d. Bert Rabinowitz, fiind a treia din ultimii ani

În cursul șederii la București, oaspeții au vizitat temple și sinagogi, precum și instituții culturale și de cult ale obștei noastre. Cu mult interes ei au luat cunoștință la fața locului de ampla acțiune socială, de ajutorare a coreligionarilor bătrâni bolnavi sau fără familie, pe care Federația Comunităților Evreiești o desfășoară cu sprijinul Joint-ului.

Vineri seara, delegația a participat la serviciul divin de Kabalat Șabat de la templul coral. În predica rostită, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen i-a salutat cu căldură pe reprezentanții marii colectivități evreiești de peste ocean. A răspuns șeful delegației, d. Bert Rabinowitz, care și-a exprimat admirația pentru cele văzute în România.

În seara de Simbat Tora (4 octombrie) reprezentanții evreilor americani au participat la procesiunea tradițională (Hakafot) le templul coral, iar apoi la masa festivă de la restaurantul ritual din str. Popa Soare.

Delegația a fost primită în audiență de d. prof. Dumitru Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor. A fost de față Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Membrii delegației evreilor americani au avut o întrevvedere cu Prea Fericitul Justinian, patriarhul Bisericii ortodoxe române.

A fost de față d. Emil Sechter, secretar general al F.C.E. (M).

În după amiaza zilei de 5 octombrie a. c., d. ambasador al statului Israel la București și d-na Ben Shalom au oferit un cocktail în onoarea delegației. Seara oaspeții au asistat la un spectacol al Teatrului avreiesc de stat. După spectacol, șeful delegației, d. Bert Rabinowitz și d-na au oferit o masă în saloanele restaurantului Athenée Palace în cinstea d-nei și d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen și a celorlalți conducători ai obștei noastre.

Delegații din S.U.A. fotografiați cu prilejul vizitării templului coral

T.E.S. în stagiunea 1969-70

de FRANZ AUERBACH
directorul Teatrului evreiesc
de stat din București

Adevărul străvechi că teatrul trebuie să fie o tribună de la care se vehiculează cele mai avansate idei ale timpului și-a păstrat pînă astăzi deplina sa valabilitate.

Spectatorul de teatru a căutat și va căuta mereu răspunsuri la importante sale probleme de viață. Aceste probleme sînt legate de structura socială în care el își desfășoară activitatea, de gradul intelectual și de civilizație la care a ajuns.

Operind cu mijloacele sale specifice, teatrul are datoria să pună la dispoziția spectatorului lucrări dramatice care corespund cel mai bine receptivității sale.

Este de la sine înțeles că piesele alese să fie atractive și să stîrnească neapărat interesul spectatorului. În același timp trebuie avut în vedere ca ele să se încadreze în profilul teatrului și să corespundă posibilităților sale artistice de realizare.

Instituția noastră fiind un teatru al unei naționalități conlocuitoare are obligații care decurg din această calitate. Niciodată nu uităm că activitatea teatrului se desfășoară în patria noastră, România socialistă, care datorită politicii sale înțelepte față de naționalitățile conlocuitoare ne oferă condițiile unei existențe fericite.

Spectacolul omagial destinat sărbătoririi a 25 de ani de la eliberare, eveniment de maximă importanță pentru toți cetățenii țării, a fost cu piesa „Camufliaj” de Alexandru Mirodan, cu semnificație adîncă în reflectarea realității stărilor de pînă atunci. Această lucrare s-a bucurat de colaborarea maestrului emerit al artei Moni Gheletter și a pictorului scenograf Stefan Hablinski care împreună cu o parte a colectivului nostru de actori au realizat un spectacol la un nivel artistic apreciabil.

Din literatura autohtonă interbelică am ales piesa „Răzbunarea suflerului” de Victor Ion Popa (autorul multor lucrări dramatice, printre care „Tache,

Ianke și Kadîr”) a cărei premieră va avea loc la sfîrșitul lunii octombrie. Regia acestui spectacol este semnată de prestigiosul nostru director de scenă, George Teodorescu, iar decorurile sînt create de talentatul pictor scenograf Lucu Andreescu.

Adresîndu-ne cu precădere spectatorului evreu, avem datoria de a pune la dispoziție acele lucrări dramatice care constituie fondul de aur al literaturii idiș. Pentru această stagiune alegerea noastră s-a oprit asupra unor lucrări clasice de mare valoare. Este vorba de „Noaptea în tîrgul vechi” de I.L. Peretș și „Golem” de H. Leivik. Aceste opere importante vor vedea lumina rampei în această stagiune într-o realizare artistică care, sperăm, va face cinste colectivului nostru de artiști. Realizarea acestor spectacole a fost încredințată — primul, regizorului Izo Schapira, cu o cunoaștere profundă a mediului în care se petrece acțiunea piesei, iar al doilea, tînrului și talentatului regizor Ivan Helmer, ale cărui producții pe scenele bucureștene au stîrnit un interes deosebit.

A doua premieră care va vedea lumina rampei în stagiunea curentă este „Transfuzia”, o lucrare satirică îndreptată împotriva rasismului stupid și anacronic. Autorul piesei este Jak Konfino, un vestit comediograf din Iugoslavia și un vechi combatant antifascist.

Dramaturgia clasică universală va fi prezentă în repertoriul nostru cu două lucrări importante, ne jucate de multă vreme la București. Este vorba de „Școala femeilor” de Molière, clasicul atît de îndrăgit de spectatorii noștri, și de „Constructorul Solness” de Ibsen, o lucrare a cărei tematică este actuală și în zilele noastre.

Spectacole cuprinzînd cîte trei piese într-un act vor intra și ele în repertoriul stagiunii curente. Ne gîndim la trei piese scurte de Șalom Alehem și la trei piese aparținînd literaturii moderne occidentale. Ele vor fi: „Bătrînul evreu” de Shisgal, „Nuntă fără lăutari” de Wiesel și „Departee-i marea, departee-i vara” de Israel Eliraz.

Dinadins am lăsat la urmă spectacolul muzical „Mazeltov” de I. Berg și M. Bălan. Acest spectacol muzical (gen îndrăgit de spectatorii noștri) va prezenta publicului, pe lîngă unele momente actuale, și aspecte din trecutul nostru nu prea îndepărtat. Spectacolul se bucură de sprijinul unor colaboratori foarte deosebiți. Regia aparține lui Hari Eliad, scenografia lui Puiu Ganea, iar muzica lui Haim Schwartzman, Ely Roman, Eugen Kobler și alții. Premiera cu acest spectacol — dedicat în mare măsură existenței de douăzeci de ani a teatrului, va vedea lumina rampei pe la sfîrșitul lui noiembrie.

Matineele literare, mult gustate de publicul nostru, vor fi și ele redate. În cadrul acestor matinee vom organiza și recitaluri susținute de actori ai colectivului nostru.

Planul nostru de spectacole va cuprinde, bineînțeles, și lucrările interesante ale stagiunilor trecute.

Sîntem siguri că publicul nostru va aprecia favorabil strădaniile colectivului și va fi prezent într-un număr mai mare la manifestările noastre artistice.

Deschidem porțile anului teatral-jubiliar 1969-1970 plini de speranță într-o reușită deosebită a activității noastre.

Pagină ilustrată din Machzor-ul de la Leipzig

Luna în tradiția iudaică

Luna ocupă un loc important în cadrul iudaismului. Calendarul evreiesc este alcătuit după fazele lunii. Evreii și-au împărțit lunile anului ținînd seama de mersul lunii. În același fel și-au organizat și sărbătorile. La fiecare început de lună, cînd astrul nopții apare din nou în fața ochilor pămîntenilor, evreii întîmpină luna nouă. Urem să știm exact minutul și secunda cînd Selena apare din nou în fața ochilor noștri. Momentul e denumit „nașterea” lunii, deși știm că ea se găsește permanent pe firmament și niciodată nu se oprește din rotația ei, niciodată nu dispare din locul și în cadrul sistemului nostru planetar.

Obiceiul de a binecuvînta luna nouă este foarte vechi. Rugăciunea care se spune la apariția lunii noi e amintită în Talmud. Obiceiul de a spune cuvintele: „David, regele Israelului trăiește și există” sau „Pace vouă” datează din timpurile mai recente.

Surprinzătoare sînt multe pasaje din Talmud și Midraș, ca și părerile marilor noștri învățați în legătură cu luna. Este interesant că unii dintre învățații noștri au dedus unele lucruri pe care oamenii de știință le-au aflat mult mai tîrziu folosindu-se de instrumente ultra moderne. Așa, învățații Talmudului au arătat că lumina lunii s-a micșorat, că odinioară luna era un corp ceresc comparabil cu soarele, dar lumina și căldura sa s-au stins. Ea nu mai luminează cu lumina ei proprie ci reflectă lumina pe care o primește de la soare. Tot ei au arătat că masa lunii s-a micșorat fiind acum a cincea parte din mărimea pămîntului. Cu multe veacuri în urmă talmudiștii au afirmat că fiecare stea constituie o lume aparte. Talmudiștii aveau cunoștință că Pămîntul cu toate planetele sistemului solar se învîrtesc în jurul soarelui, așa cum reiese din Zohar: „Tot universul se învîrtește în cerc, ca o minge, o parte jos și alta sus”.

MAIESTRIA LUTIERILOR ROMÂNI

Viorile, violele, violoncelele, mandolinele și chitarele românești sînt astăzi cunoscute în lume. Ultimul concurs internațional muzical de la Liège / Belgia/ a relevat în mod deosebit mîiestria cu care sînt construite instrumentele ce se fabrică la Combinatul de industrializare a lemnului de la Reghin.

În cadrul Expoziției realizărilor economiei naționale EREN '69, C.I.L.-Reghin este prezent sub multiple aspecte. În standul rezervat instrumentelor muzicale ni se înfățișează toată gama de violi pentru școli și viori solistice. Viorile, construite din cel mai fin lemn de rezonanță, întrunesc exigențele specialiștilor. Iar multiplele lor calități le ridică la valoarea celor construite de specialiști consacrați pe plan mondial.

C.I.L.-Reghin cuprinde peste 400 de articole. În fiecare an instrumentele muzicale pornesc spre toate colțurile țării, precum și peste hotare, făcîndu-se mesagerii mîiestriei și priceperii lutierilor români pe diferite meridiane ale globului.

ANUL ȘCOLAR 1969—1970

Pe întreg cuprinsul țării și-au redeschis porțile școlile generale, liceele de cultură generală și de specialitate, unitățile școlare din învățămîntul profesional și tehnic. În total peste 3,5 milioane elevi și-au ocupat locurile în bănci. Prima zi de cursuri a marcat debutul școlii generale de 10 ani. Tot în această zi au urcat pentru prima oară la catedră aproximativ 5 000 de profesori — promoția 1969 a universităților și institutelor pedagogice, a intrat în clasa I o nouă promoție de 385 000 de copii de 6 și 7 ani. Ca și în alți ani, o dată cu prima oră de clasă, elevii au primit gratuit peste 26 milioane de manuale.

ULTIMA INSTALAȚIE DIN CADRUL COMPLEXULUI DE LA BRAZI

La rafinăria de petrol de la Brazi a început să producă instalația de separare a paraxilenei — ultima din cadrul noului complex. Cele 10 instalații montate aici sînt dotate, în cea mai mare parte, cu utilaje românești. Pentru obținerea familiei de xileni utilizați în industria petrochimică se folosesc ca materii prime benzinele reformate din rafinărie. Prin prelucrare, acestor benzine li se sporește valoarea cu aproape 30 la sută.

NOUA AEROGARĂ CLUJ

A fost inaugurată noua aerogară a municipiului Cluj. Aerogara este compusă dintr-un complex de clădiri moderne. Pavilionul principal cuprinde un hol de primire, sală de așteptare, un salon oficial, bufet-bar, cameră pentru mamă și copil, telefoane. La etaj se află părțile tehnice: centrul meteorologic, centrul regional de dirijare a zborurilor, zborurilor, radiotelegrafia etc.

Din înțelepciunea străbună

Un păgîn l-a întrebat odată pe rabi Iehosua ben Kerahia:

— Oare nu afirmați voi că Dumnezeu este atotștiutor?

— Desigur, răspunse acesta.

— Dacă-i așa, cum se explică versetul din Tora: „Dumnezeu a văzut cînt de mare e fărâdelegea omului și se întristă în suflul Său...” Oare Dumnezeu nu știuse dinainte ce va deveni omul?

— Ți s-a născut vreodată un fiu? — întrebă rabi Iehosua ben Kerahia.

— Da.

— Și ce-ai făcut atunci?

— Am făcut o petrecere la care mi-am invitat prietenii.

Oare nu ți-a trecut prin mîntre că într-o zi fiul tău va muri?

— Și ce legătură are una cu alta? — La vreme de bucurie omul se bucură, iar la necaz se întristează.

— Același lucru a făcut și Dumnezeu, răspunse rabi Iehosua ben Kerahia.

Călătorind prin Țara sfântă

I A V N E

Am sosit la lavne într-o dinincașă strălucitoare de septembrie. Era o zi radioasă de vară — pe aceste meleaguri, mi s-a spus, vara se prelungește pînă la sfîrșit în septembrie și iunori chiar începutul lui octombrie. De peste o lună de zile, mercurul termometrului indica invariabil 30 de grade la umbră, ceea ce era mult în comparație cu temperatura cu care eram deprins, dar puțin dacă mă gândeam la căldura infernală (41 de grade la umbră!) pe care o aflasem, cu o săptămîină înainte, la Eilat.

Lăsasem în urmă autostrada Tel Aviv-Ierusalim, acest fluviu de asfalt solidificat, pe care goneau, în flux continuu, pe două culoare și în ambele sensuri, turisme de toate tipurile, camioane, autobuze. După cîțiva kilometri pe o autostradă laterală, iată-ne străbătînd cartierele marginase ale orașului Rehovot (a cărui faimă se datorește în primul rînd institutului științific „Weizman”). Mai departe, autostrada se înșiră pînă la printră plantățile de portocali („primăvara, când sint înfloriți — imi spune soferul — toată regiunea e înmiresmată de parfumul lor suav”) și după alți cîțiva kilometri, iată-ne la destinație.

Lavne! Așadar, aici, sub acest cer albastru, pe aceste locuri unde acum se coace în pardesuri recolta de lămii și portocale, s-a consumat unul din cele mai dramatice capitolul din istoria iudaismului! Ca de atîte ori în decursul pelerinajului prin Țara sfîntă, încercăm sentimentul strănu că ne deplasăm nu numai în spațiu, ci și în timp. Prezentul și trecutul se interferează și ca prin filigran, dincolo de casele, locurile și oamenii ce alcătuiesc realitatea imediată, deslușim chipuri și imagini care au fost cîndva...

Lavne. Jamnia în limba elină, una din cele mai vechi așezări din orient. Plinius cel Bătrîn o pomenise în scrierile sale, precizînd că e plasată între Jafsa și Așdod. Pe atunci, Lavne era port la Marea Mediterană, ceea ce înseamnă că în antichitate orașul se întindea mai mult spre vest. Regele iudeu Uziah l-a cucerit de la filistenii, care însă au continuat să dețină poziții strategice însemnate, de care se foloseau spre a face incursiuni de pradă. Mai tîrziu, lavne e recucerit de războinicii filistenii, dar eliberat prin luptă de Iehuda Macabeul. Acest episod e consemnat în a doua Cartă a Macabeilor, unde în cap. XII, versetele 7—9, ni se povestește că Iehuda, „năvălind asupra locuitorilor din Jamnia, noaptea, a aprins portul cu corăbii, încît se vedea lumina flăcării în Ierusalim, departe, la două sute patruzeci de stadii fiind!” Lupta pentru hegemonie a continuat sub fratele acestuia, Simon, care a cucerit definitiv orașul, ceea ce e evmentat au avut loc cu peste două mii de ani în urmă, mai precis în anul 187 înainte erei noastre.

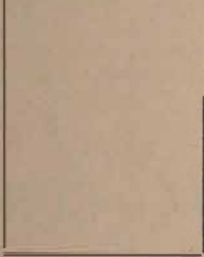
„Și istoria îi urmează cursul ei implacabil. Generații după generații apar și dispar, pașii se aprind și se sting ca un bîzar foc de arțificii. Doar valurile mării, ce-și întonează melopeea puțin mai încolo, la Iarm, au rămas aceleași, doar cerul e la fel de albastru, de transparent, ca atunci...”

Pe drumurile acestea au mărșăluit cîndva legiunile lui Pompei. Poate într-o dimineață de septembrie ca aceasta, procuratorul Gabinius (anul 57 î.e.n.) a scrutat cu o privire așeză de soldat, diplomat și constructor. Aceste locuri și, apăsînd poziția geografică și strategică, a ordonat reconstruirea orașului. Și iarăși au trecut ani și decenii și ca într-o străveche baladă regii au îmbătrînit și s-au sfîrșit ca toți muritorii și allora le-a fost hărăzit să urce treptele mării. Iar acest flux și reflux al gloriei și puterii s-a făcut resimțit și la lavne. Împăratul Augustus e acum stăpînul atotputernic al imperiului roman și — gest imperial — dăruiește orașul regesului său supus și amic, Herodes.

„Și istoria îi urmează cursul ei implacabil! Iar atunci cînd eternitatea lui Augustus încețeață, împărat devine Caligula. Sîntem în anul 40 al erei actuale, cînd locuitorii din lavne, neputînd răbda sacrilegiul altarului înălțat întru adoraerea împăratului, se răzvrătesc, stropind cu singele lor acest pămînt împietrit de dogoarea soarelui.

Toate aceste momente dramatice, suficiente pentru a conferi prestigiu oricărei cetăți, nu sînt decît preludiile gloriei orașului lavne. Căci adevărata, eterna sa glorie avea să înceapă cîteva decenii mai tîrziu, în cea mai dramatică, mai tragică perioadă a iudaismului. Atunci, cînd se părea că totul e în cumpănă, cînd steaua Ierusalimului părea gata-gata a se stinge, cînd flăcările păreau că mistuie nu numai zidurile templului, ci și ființa și sufletul poporului, atunci, în acele clipe de maxim dramatism, orologul istoriei a bătut ora supremă pentru lavne. În ceasul

leșiva din lavne

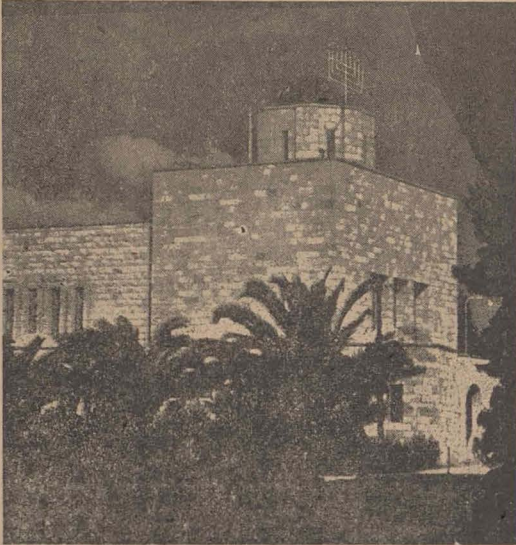
acela, lavne a ridicat făclia ce arse pînă atunci la Ierusalim, devenind ea, pentru multe generații, ceea ce fusese pînă la distrugerea templului Orașul-etern: capitala spiritualității iudaice, sufletul său, chezașia eternității sale.

Istoria, acest judecător implacabil și înfalibil, s-a pronunțat: da, Iohanan ben Zakai a fost drept atunci cînd ca preț al supunerii i-a cerut lui Vespasian o singură favoare — favoarea de a se îngădui să înființeze o academie la lavne. Bătrînul acesta înțelept a dovedit astfel nu numai o profundă cunoaștere a poporului său, ci și un extraordinar simț al istoriei. El a înțeles că cetățile invizibile ale spiritului sînt cu mult mai durabile decît cele din piatră și cărămidă, a înțeles că ceea ce conferă unui popor durată, existență, este credința sa, valorile morale și spirituale pe care știe să și le mențină și față de care rămîne atașat. Acest grădinar genial a văzut mistuindu-se în flăcări trunchiul iudaismului și știind că nu-l poate apăra, s-a mulțumit să salveze o singură mîlădă. A transplantat-o la lavne, unde a încolțit și a înflorit. În acest fel, iudaismul a fost salvat: sfîrșitul templului n-a fost și sfîrșitul său...

Pășese pe străzile înguste din lavne, privea casele în stil oriental, ating cu mina arbuștii lepoși — cresc mulți cațuși pe aici! — în auz imi parvin ecourile unor copii ce se joacă, dar spiritul meu e departe, continuîndu-și incursiunea în timp. Poate într-o dimineață asemănătoare de septembrie, imi zic, Iohanan ben Zakai a păt pe aici și oprindu-se la această răspîntie de drumuri, a privit îndelung spre dealurile Ierusalimului de unde, seara, vîntul continua să aducă miasme de incendiu și cadavre. Incendierea templului a avut loc la 9 Av 3830, după calendarul roman 29 august al anului 823. Iar acum e 3 septembrie... Pare perfect plauzibil ca o construcție de proporțiile și masivitatea templului să fi continuat a fuma multă vreme... Cu moartea în suflet, rabi Iohanan a stat poate în locul în care mai aflu acum privind cu ochii împăienjenii dezastrul ce devenise de 5 zile fapt consumat, trecut istoric. Cu moartea în suflet a stat și a privit dezastrul. Dar spiritul divin sau, dacă vrei, simțul istoriei sălăluia în acest bătrîn genial. Învingîndu-și disperarea, cu pași mărunți dar apăsați s-a îndreptat spre încăperea unde îl așteptau învățăceii săi, cărora le vorbi cam așa: „Noi, în număr de 71, sîntem acum tot ce a rămas din împărăția lui Dumnezeu. Să ne purificăm sufletele pentru a fi la înălțimea clipei! Prima noastră îndatorire este să stabilim limitele scrierilor sfînte. De cinci zile templul nu mai există, acum învățătura este patria noastră. Cărțile sfînte sînt acum provinciile noastre; frazele — orașe; cuvintele — satele noastre. Pînă azi vorbirea lui D-zeu era amestecată cu vorbirea oamenilor. Acum e nevoie să stabilim cu cea mai mare lămpime unde începe și unde sfîrșește cuvîntul divin. A doua noastră îndatorire este să păstrăm neștirbite, pentru generațiile ce vor veni, comentariile înțelepților noștri. Pînă azi era oprit a transmite aceste comentarii în alt chip decît pe cale orală. Acum, că templul nu mai există, ridicăm această interdicție. Să fixăm învățătura pe pergament, ca nici o iotă să nu se piardă...”

Așa a început aici, la lavne, în clipa cînd la Ierusalim ruinele templului mai fumeau încă, marea operă de codificare, de redactare

a învățăturii sfînte. Undeva, pe aici, poate pe locul clădirii din față, poate cîteva pași mai la dreapta sau la stînga, se afla casa în care a funcționat academia și completul (Beth-Din) al lui Iohanan ben Zakai. În orice caz, în anul 1172, cînd a vizitat aceste locuri, Benjamin de Tudela afirmă a fi văzut ruinele istoriei clădiri.

Nouă nu ne mai este hărăzită această favoare. În schimb, cel ce vine azi la lavne are puțînă să se reculegă la mormîntul unui alt fiu ilustru al acestor locuri, raban Gamliel al II-lea. Discipol și continuator al lui Iohanan ben Zakai, a fost capul academiei între anii 80—110 și a dus mai departe opera ilustrului său predecesor. Raban Gamliel a fost acel care a fixat definitiv calendarul, lunile noi și sărbătorile mozaice, care pînă atunci se stabileau empiric. Tot el a fixat îndatoririle de rugăciune și cult, unificînd practicile rituale atît pentru uzul celor din țară, cît și din răsăpindie. Prin aceasta, el a contribuit la menținerea unității și specificului poporului, ceea ce e echivalent al supraviețuirii sa. Și poporul îi cinstește cu venerație amintirea. În anul 1322 a fost ridicat un edificiu deasupra mormîntului său, care e și acum loc de pelerinaj, reculegere și rugăciune.

Însoțit de un localnic și de lungul șir de umbre ale unui trecut de două ori milenar, mă îndrept spre clădirea-cavou. Pe frontispiciu, o inscripție pe care scurgerea timpului a făcut-o greu descifrabilă: „Raban Gamliel Hanasi, fiul lui Hilel cel Bătrîn, din dinastia regelui David, unul dintre învățății cei mari și înțelepți din lavne. A fost capul Sanhedrinului din lavne, pe scaunul lui Iohanan ben Zakai și a sfîrșit spiritul lui Israel după dărmarea templului!”

Înflorât, în virful picioarelor, pătrund tînuțu. O încăpere mare, goală. În mijloc o lespede înaltă, dreptunghiulară, acoperită cu o draperie de catifea roșie, brodată. Sub această lespede își doarme somnul de veci cel care a contribuit cu o pîrtică la miracolul supraviețuirii lui Israel. De jur împrejur au lumindări mereu aprinse de credincioși veniți din toate vînturile. În soapță, însoțitorul imi spune că la evreii orientali ca și la cei din Maroc e obiceiul de a veni măcar o dată pe an, cu toată familia, la mormîntul acesta. Tinerii și vîrstnici rămîn 2—3 zile, răsîmp în care taie un miel și-l consumă — reminiscență, pesemne, a jertfelor ce se aduceau în vechime pe altarul templului.

Afară ne întîmpină același soare orbitor. Sulifele sale de foc străpung nemilos frunzișul palmierilor. E amiază și totul e incins: aerul, zidurile, praful de pe jos, acoperișurile caselor. Oamenii și viețile așezării agricole de peste drum s-au tras la umbră. Numai la ieșiva „Kerem b'Lavne” cei peste 200 de studenți continuă învățătura. E unul din cele mai prestigioase așezăminte de învățămint religios, iar rectorul, rabi Haim Iacov Goldvicht, o personalitate talmudică proeminentă. E ora de predare și în auditoriile spațioase, sefii de seminarii interpretează un text talmudic din tratatul „Roș Hașana”. Ascult comentariile subtile, scilicite de înțelepciune și mă gîndesc că poate în același loc, cu două milenii în urmă, învățăceii lui Iohanan ben Zakai și ai lui raban Gamliel au ascultat cu atenție încordată la maximum comentariile maestrilor lor. Ipoteza e turburătoare, fascinantă, mă urmărește mult timp după ce ultima casă din lavne rămîne în urmă și mîșina în care călătoresc se lansează pe autostrada excelentă, umbră de palmieri, spre Așdod, noul oraș-port de pe fîrmul Mediteranei.

VICTOR RUSU

HENRY BERNSTEIN

Marele dramturg francez contemporan Henry Bernstein a dominat și în partea domniă încă, prin dramele sale de o vechime neobișnuită, teatrul european. Dar epoca de glorie a teatrului său a fost perioada primelor două decenii ale secolului nostru.

Născut la Paris în 20 iulie 1876, descendent al unei vechi familii evreiești stabilite în Franța, a cunoscut îndeaproape teatrul francez și universal, Parisul fiind atunci o adevărată capitală culturală a lumii. Format într-o epocă de adînci frămîntări, de intersecții spirituale, de curente și școli, Henry Bernstein găsește o formulă nouă de teatru. Opera sa se evidențiază în primul rînd prin excepționala sa tehnică, în care adevăratele se spun tare, cu violență, concentrînd tot focul argumentelor dramatice asupra unei probleme centrale, dar, antrenînd în acest joc și detaliile. Teatrul său are o scenă principală, tare, esențială, vibrantă, densă, simbol al suferinței umane. La această scenă-matrice raportează toată evoluția acțiunii, printr-o suită de scene concepute în verticalitate.

Prin nouitatea stilului său, prin tensiunea pe care o acordă vieții de pe scenă, prin numărul mare de piese, Bernstein predomină aproape o jumătate de secol în teatrul parizian. Printre regizorii care i-au pus în

PROFIL

scenă piesele se numără figurile mari ale scenografiei franceze, printre care J. Antoine care l-a și lansat.

Presa franceză a vorbit de piesele acestui fecund dramturg ca de un reviriment al teatrului contemporan, iar André Bourin și Jean Rousselot îi fac un loc aparte în Dictionnaire de la littérature française contemporaine (Larousse, 1956, p. 44).

Debutăză de tînră pe scenele pariziene de mina a doua, dar ajunge destul de repede să fie solicitat de cele mai vestite teatre. A debutat cu piesa Marché (1909), urmată peste doi ani de Detour (1902).

Bernstein devine un autor dramatic cu autoritate prin Rafale (1906), Griffé (1906), Voleur (1907), Samson (1908) și Israel (1910). Recunoaștem în aceste drame un lirism al faptelor și al pasiunilor. Unii adversari au vorbit despre acest lirism ajuns la modă ca de un fenomen nefast al teatrului francez, lirism care se explică prin cataclisme psihologice, prin personaje supralicite și l-au apropiat de teatru de factură comercială a unui Victorien Sardou.

Primul război mondial a operat în cariera de dramturg a lui Henry Bernstein o profundă transformare artistică. Continuînd să scrie numai într-o mică măsură în stilul dramatic cunoscut, Henry Bernstein, prin Apres moi (1911), Le secret (1913), își anulase chiar înainte de război o schimbare de coordonate artistice. După această dată devine mai analitic, se apropie de teatrul psihologic al unui H. Bataille, cu care e bun prieten.

După o piesă anodină, ca Judith (1922), se apropie mai mult de teatrul esențial, fără să renunțe la tehnica dramatică ce-i era proprie. Noile drame, La Galerie des Glaces (1924), Felix (1926), Le venin și Mélo (1927), bremerg cu multe consecințe tot teatru contemporan francez. Modernismul scenic francez are în Henry Bernstein un mare precursor.

Ultimele sale piese jucate în timpul vieții sînt: Le Bonheur (1932), La Soif (1949), și Evangéline (1952). El pune în scenă, în mediile burgheze atît de convenționale, existențe rebele și pasiuni violente, dar contrare de legile unde convențiile morale stau sub puterea miraculoasă a banului. Forța a ceea ce dramatică, expresia prea dură, a fost socotită unori ca un defect al artei sale dramatice. El ajunge chiar, în ultimele drame, adevărate anticipații ale teatrului absurdului, să creeze unori o tensiune aproape excesivă între personaje și situații absolutizate.

A murit la Paris în 1953.

DECESUL UNUI ISTORIC

La New York a încetat din viață, la 67 de ani, istoricul dr. Oscar K. Rabinowicz. Originar din Cehoslovacia de unde s-a refugiat cînd țara a fost ocupată de naziști, defunctul a desfășurat o activitate didactică și științifică la Londra și New York.

Simhat Tora la templul coral din București. Procesiune cu sulițele sfinte.

CUVÎNTAREA D-LUI HABER, VICE—PREȘEDINTE AL JOINT—ULUI

Prea stimate domnule Șef rabin dr. Rosen, Onorați conducători ai obștei din România, iubii mei frați și surori,

Înțelegeți, desigur, că limba e prea săracă pentru a putea exprima tot ceea ce un evreu venit din îndepărtata Americă simte atunci când se întâlnește cu frați și surori din țara sa de origină.

M-am născut în această țară, într-un mic oraș — Hirău — unde tatăl meu s-a salvat din viață, cu 55 de ani în urmă. Vei înțelege, dar, simțămintele călduroase pe care le nutresc față de populația evrească din România, țara din care mă trag atât eu cât și întreaga mea familie. Deși plecați de zeci de ani, nu am uitat niciodată locurile unde am văzut lumina zilei iar simțămintele noastre adinci pentru Du. nu au slăbit.

De aproape 25 de ani trăiesc în cadrul Joint-ului. În toate țările lumii pe unde am călătorit — în cele din răsăritul Europei sau în Iran, din Africa de nord sau din America de Sud — pretutindeni activitatea Joint-ului este cunoscută și prețuită. De peste 55 de ani evreii americani își ajută, prin intermediul Joint-ului, coreligionarii din orice colț al lumii unde acest ajutor este necesar.

Joint-ul nu a fost nici când și nu e nici în prezent o organizație politică. Singurul lui țel este să acorde ajutor coreligionarilor

care necesită acest lucru. Datorită evreilor americani — dintre care citiva se află acum aici, în acest sfânt lăcaș — care dau cu mină largă și din toată inima, Joint-ul își poate desfășura activitatea sa umanitară. Unicul nostru țel este să ajutăm pe semenii noștri. Năzuința noastră cea mai adâncă este să contribuim la apărarea păcii și fărâșirea unei lumi mai drepte.

Sub conducerea mult stimatului președinte Ceașescu, Republica Socialistă România luptă pentru pace, suveranitate și drepturi egale tuturor popoarelor.

În cadrul libertăților de care se bucură cetățenii României, evreii din această țară, sub îndrumarea spirituală a d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen, au posibilitatea să-și mențină credința, tradițiile cele mai bune. Cunoșcând realizările Du. sunt sigur că și în viitor veți obține succese.

Sunt încredințat că nu exprim doar gândurile mele ci și cele ale delegației evreilor americani aici de față. Cu toții năzuim spre o lume, a păcii pentru toți.

Vouă tuturor — nobilului guvern român, Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen, vouă tuturor, frați și surori din România, vă adresăm salutul nostru călduros și cele mai bune urări de fericire. Fiți binecuvântați cu toții!

Din viața lui rabi Akiva

MARELE ERUDIT

Deși rabi Akiva a început să studieze la o vîrstă tîrzie el a izbutit totuși să-și întrecă, în cîțiva ani, colegii și chiar maeștrii. Aproximativ douăzeci de ani după distrugerea templului, numele său figurează printre marii erudiți de la labne.

Talmudul ne relatează despre întîlnirea dintre rabi Akiva și bătrînul rabi Dosa ben Horkinas. Bătrînul tânăr l-a prețuit mult pe rabi Akiva, căruia i s-a adresat cu cuvintele: „Tu ești Akiva ben Iosef, a cărui faimă străbate lumea? Stai jos, fiule, stai jos! Dea Domnul să fie mulți ca tine în Israel!” / tratatul lebamot, 16f. Metoda sa de studiu, erudiția sa i-au impresionat mult și pe adversarii săi. Despre el s-a spus că este „un Sinai ca la munt munții din loc” — expresie ce se folosea pentru marii învățați, care se distingueau prin erudiție și înțelepciune. Rabi Akiva e acela care a sistematizat învățătura maeștrilor săi, punînd bazele Mișnei.

Metoda sa era interpretarea fiecărui cuvînt și chiar a fiecărei litere din Tora. El a explicat, de asemenea, toate versetele din Tora în care apar prepozițiile — pe, numai, însă. El a zis: „Aceste cuvinte ne învață că în

versetele respective se face aluzie la lucruri care nu au fost exprimate într-o formă deschisă”.

Colegul său, rabi Ișmael, i-a spus odată, în glumă: „Tu explici doar fiecare pasaj din Tora unde apare prepoziția de; cum ai să explici versetul: „De Domnul Dumnezeuul tău să te temi”. Cu această întrebare rabi Ișmael avea intenția să-l pună în încercătură pe rabi Akiva. Acesta însă i-a replicat după metoda sa: „Acest de din verset are menirea să-i includă și pe învățați” / tratat Pesahim, 22 f. cu alte cuvinte: nu e suficient că o mulțime îl respectă pe Dumnezeu; el trebuie să-i respecte și pe învățați. La evrei e tradiția ca elevii să arate stimă și prețuire maeștrilor lor. Așa, nu le este îngăduit să pronunțe hotărîri halahice în prezența învățătorilor lor. De la această regulă rabi Akiva a fost exceptat. Mai mult, rabi Iohanana a spus: „În caz de divergență de păreri între rabi Akiva și maeștrii săi, trebuie să ne călăuzim după părerea lui Rabi Akiva”.

SIMHA RAZ

Citiți în pag. 12-a textul în limba ebraică

AFORISME TALMUDICE

Cine nimicește o singură viață omenească e ca și cum ar fi pustiit întreaga lume: cine salvează o singură viață omenească e ca și cum ar fi salvat întreaga omenire.

Acuzatorul trebuie să prezinte dovezile vinovăției și nu acuzatul pe cele de nevinovăție.

Jignirea în public a semenului tău este considerată și ea vîrsare de sînge.

Unora banii servesc drept frunze de smochin.

Reguli îndeobște cunoscute nu au nevoie să fie dovedite prin argumente.

E totuna dacă-ți măriți fata cu un necioplît sau o dai legată pradă leilor.

Timiditatea întîrzie săvîrșirea păcatului.

Cel ce a inițiat o faptă bună să fie încurajat s-o ducă la bun sfîrșit.

Celuia ce așteaptă la masă străină, lumea întreagă i se pare străină.

Îndurare față de pămînteni se răsplătește cu îndurare cerească.

Ben-Zoma a pus întrebarea: „Cine este înțelept? Cine este viteaz?”

și n-a pus întrebarea: „Cine este neghiob?” Deoarece neghiobul n-are nevoie de semne distinctive — el se trădează singur.

KETUVA, CONTRACTUL DE CĂSĂTORIE RELIGIOASĂ

Femeia evreică, după ce s-a căsătorit într-o sinagogă, primește, în afară de inelul de căsătorie, și un document care se numește Ketuva. Este un contract de căsătorie ce conferă femeii dreptul, între altele, de a pretinde o anumită sumă de bani la moartea soțului ei, sau în cazul unei despărțiri. Acest drept a fost introdus de rabini pentru a limita absoluta libertate a bărbatului de a se putea despărți de soția sa, întrucît, după legile Torei, nu este necesar a se cere aprobarea femeii pentru divorț.

Suma pe care femeia poate s-o pretindă, pe baza Ketuvei, este, ca atare, nelimitată, totuși se obișnuia a se stipula în contract o sumă minimală de 200 susim. E greu de spus ce valoare reprezintă această sumă; poate cunoscutul cîntec din Hagada, după care „un tată a cumpărat un ied pentru doi susim” ar putea constitui un indiciu. De cînd de la această considerațiune, se poate conchide că 200 de susim reprezentau o sumă importantă. Valoarea prevăzută în Ketuva diferă de la caz la caz, după faptul dacă mireasa a mai fost sau nu căsătorită anterior, dacă divorțează sau a rămas văduvă. În acest caz se lua în considerare numai jumătate din totalul prevăzut în contract. Nu exista posibilitatea de a adăuga alte sume suplimentare și se mai obișnuiește și azi ca bărbatul să se oblige a plăti femeii dota ei dublată în cazul cînd căsătoria ia sfîrșit prin deces sau divorț. În Ketuva sînt prevăzute și alte îndatoriri ale bărbatului față de soția sa, în primul rînd aceea de a o hrăni, îmbrăca și conștient. Ketuva instituie așadar un fel de ipotecă asupra bunurilor pe care partenerul le-a agonisit în timpul vieții. Dacă la desfacerea căsătoriei, prin deces sau divorț, nu se constata nici o avere, femeia avea libertatea, pe baza Ketuvei, să-și revendice pretențiile asupra bunurilor care aparținuseră odată soțului și care între timp au fost vindute sau înstrăinate. Inițial nu se obișnuia chiar astfel, căci tatăl miresei obținea pentru fiică-sa o anumită sumă de bani sau obiecte de valoare; ulterior s-a introdus obiceiul ca din sumele prevăzute în contractul de căsătorie să se facă amenajări și investiții casnice, care erau încredințate femeii și de al căror uzfruct putea să beneficieze soțul. Iar și mai tîrziu, Simon ben Șatah (Ketuvot, 82 b) institui să se acorde bărbatului dreptul de a dispune de locuință și de sumele prevăzute, precum și femeii dreptul la împăcare. În perioada post-talmudică, dreptul femeii la avera soțului a devenit, după modelul justiției islamice, mai întărit și mai sigur. Pentru a opri căsătoria unei perechi fără obligațiile contractuale prevăzute în Ketuva, rabini au de-

clarat că o căsătorie fără Ketuva nu este valabilă. Dacă Ketuva a fost pierdută, trebuie scrisă una nouă. Drepturile unei femei prevăzute în Ketuva pot fi oricînd vindute sau atribuite unei a treia persoane. Ea nu poate absolvi niciodată pe soț de obligațiile ce-i revin. Această prevedere era necesară pentru a crea imposibilitatea pentru soț de a se sustrage pe calea ocolită a unei declarații de renunțare. În cazul cînd soția nu poate să prezinte nici o Ketuva, ea avea totuși dreptul să pretindă minimum legal de 200 susim. Femeia pierdea dreptul să beneficieze de Ketuva numai atunci cînd nu-și îndeplinea obligațiile față de soțul ei. În acest caz se făcea cunoscut în sinagogă, în mod public, că soția și-a pierdut drepturile. Pe de altă parte, soțul putea fi obligat să respecte îndatoririle față de soție, în timpul căsătoriei, sub amenințarea că justiția poate să-l oblige la o amendă bănească. Fără prezentarea unei Ketuva nu putea avea loc, după tradiția iudaică, ceremonia căsătoriei, cu toate că, după încheierea căsătoriei, soția putea, după lege, să-și revendice drepturile.

Intocmirea Ketuvei avea loc, inițial, cu ocazia logodnei, și tot astfel este prevăzut și în Mișna (Ketuvot 5/1). În prezent, se dă citire Ketuvei la oficierea căsătoriei, și anume, între binecuvîntările de logodnă (Kiduşin) și cele ale cununiei (Nisuin) Ketuva constituia pentru femeie un document de garanție a drepturilor ei în cazul cînd, împotriva voinței ei, era silită să accepte divorțul. Prin secolul al XI-lea, Rabenu Gerson a emis, printre multe alte decizii, o Tekana (o soluție) prin care se prevedea că desfacerea căsătoriei este inadmisibilă fără consimțămîntul soției. Prin aceasta, rolul important al Ketuvei a slăbit în parte; ea este totuși menținută în forma sa originală la încheierea căsătoriei.

Este Ketuva de astăzi o reminiscență a vremurilor de mult apuse? O mare parte din problemele pe care datina Ketuvei le implică și anume: apărarea femeii în timpul căsătoriei, iar după desfacerea acesteia, prin divorț sau decesul soțului, fixarea momentului cînd a fost încheiată căsătoria, toate acestea sînt rezolvate prin actualele legi civile. Și totuși, Ketuva rămîne indispensabilă și în zilele noastre.

În timpurile mai vechi exista, după cum aflăm din Talmud, un *Sefer Hajușchin*, un document din care reieșea originea și alte date despre candidații la căsătorii care erau necunoscuți. În zilele noastre se consemnează în Ketuva informațiile necesare, cu deplina încredere în rabinul care oficiază cununia și completează Ketuva.

I. Peltz

Scritorul I. Peltz a împlinit vârsta de 70 de ani. În același timp sărbătorește mai bine de cincizeci de ani de activitate literară. A publicat romane, nuvele, poeme, teatru, studii critice, a colaborat la nenumărate zăre și reviste și a condus publicații de avangardă.

Am considerat utilă o convorbire cu d-sa.

— Ați împlinit vârsta de 70 de ani. Care e astăzi starea dvs. de spirit?

— Vârsta de 70 de ani, în era escaladării lunare, nu mi se pare prea înaintată. Patriarhul nostru Abraham a trăit ceva mai mult. Am toate motivele să cred că am să vă invit la centenar!

— Nu vom lipsi!

— Poate, cu acest prilej, vom face și o excursie pe Marte...

— Nu e exclus. Dar până atunci constat că nu ne-ați răspuns la întrebare: cum vă simțiți?

— N-am uitat întrebarea și vă răspund fără nici o ezitare: dacă din punct de vedere obiectiv — calendaristic am împlinit vârsta psalmistului, din punct de vedere subiectiv-spiritual mă simt, în fel și chip, contemporan cu Florin Mugur, care n-a împlinit nici 40. Această tinerețe spirituală o datorez pe de o parte muncii organizate — zi de zi opt ore la masa de scris — și pe de altă parte participării efective la viața societății noastre.

— Am citit într-o bibliografie a dumneavoastră că ați fost directorul unui cotidian bucureștean...

— Exact. La vârsta de 19 ani, imediat după primul război mondial, am fost angajat de editorul Ștefan A. Ștefanu în calitate de director al cotidianului *Presa liberă*. (Ziarul a mai avut doi codirectori, care figurau, doar, pe frontispiciu. A fost o gazetă plină de dinamism, pe care o scriam aproape în întregime singur (6—8 articole pe zi).

În coloanele ei au mai semnat substanțiale articole Gabriel Dichter, pe nedrept uitat, și M. Grosman, alt valoros ziarist.

— Ați colaborat la *Literatorul* marelui poet Alexandru Macedonski...

— Da, am fost chiar redactorul *Literatorului* (seria 2-a) care a apărut în anii 1918—1919. După ce m-am angajat redactor la cotidianul *Scena*, m-a urmat la *Literatorul* Tudor Vianu, o inteligență plină de gravitate și în pofida aparentei sale răceli, un om fermecător.

— Ați fost, apoi, redactor la zărele „Adevărul” și „Dimineața”.

— Într-adevăr, la vârsta de 20 de ani am intrat ca redactor la zărele de prestigiu „Adevărul” și „Dimineața”.

Am avut multă înțelegere din partea directorului zărelor, Const. Mile. În pofida sensibilei diferențe de vârstă dintre noi, el s-a comportat cu mine nu ca un director cu preînăruitul său redactor, ci ca un prieten în deplinul înțeles al cuvântului.

În redacția zărelor „Adevărul” și „Dimineața” m-am bucurat și de prietenia lui Alexandru Collier, un foarte priceput secretar de redacție. L-am apreciat mult și pe Const. Graur care a fost, de asemenea, un director plin de tact și de omenie.

— Ați avut multe prietenii literare...

— Am avut într-adevăr norocul multor prietenii de care înduioșat, îmi aduc aminte.

m-a legat o prietenie de aproape o jumătate de secol. Sau pe Camil Baltazar, acest mare poet și devotat prieten, sau pe Șcarlat Callimachi, inimă generoasă, caldă. Sau pe Isaia Răcăciuni, dramaturgul, care, în calitate de secretar al Editurii *Cultura națională*, l-a convins pe directorul de-atunci — academișianul de azi, prof. Al. Rosetti — să-mi tipărească prima ediție a *Căii 777-cărești*.

— Ce ne puteți spune de ilustrul critic E. Lovinescu, la revista cărui, de asemenea, ați colaborat și care, vorbind despre dumneavoastră, a scris: „Peltz este un poet, un mare poet liric... Nici un scriitor român n-a suferat mai impresionant melancolia labilității cosmice... Peltz e cel mai mare urzitor de tristețe din literatura noastră”.

— Vă pot spune că a fost una din cele mai puternice conștiințe ale vremii, un strălucit critic literar, un romancier de întreprinderii, un director cultural de primă mână. Toată viața și-a petrecut-o la masa de scris. Toată viața a promovat valorile literare. Pe nimeni care bătea la ușa sa nu l-a întrebat căruia Dumnezeu se închină. N-am să-l uit, nu-l pot uita niciodată.

— Care dintre lucrările dumneavoastră le considerați că vă reprezintă mai bine?

— Romanele.

La vârsta psalmistului.—

Despre prieteni, opera literară și proiecte...

N-am să-l uit, de pildă, pe N.D. Cocea, acest viteaz cu inima de aur, la zărele cărui am lucrat („Chemarea” și „Facla”) ani de zile. Sau pe Panait Istrati, pe care l-am prețuit în aceeași măsură ca om și scriitor. Sau pe Panait Mușoiu, o figură singulară, un caracter, un admirabil difuzor de cultură. Sau pe Camil Petrescu, de care

— Ne puteți spune care anume?

— Desigur: „Viața cu haz și fără a numitului Stan”, carte premiată de Societatea scriitorilor români, comisia de premiere fiind prezidată de Liviu Rebreanu, *Horoscop*, *Amor încuiat*, *Calea Văcărești*, *Foc în hanul cu tei*, *Actele vorbește*, *Noaptea domnișoarei Milli*,

Moartea tineretelor, *Țară bună*, *Pui de lele*, *De-a bușilea*, *De-a viața și de-a moartea*, *Ududul fetelor*, *Israel însingurat* și *Max și lumea lui*.

— Ați descris în multe din cărțile dumneavoastră și nu numai în romane, viața evreilor din România — mă refer, de pildă, la „*Înimi zbuciumate*”, în care e vorba aproape numai de personaje evreiești.

— E adevărat, m-am ocupat de evrei pentru că pledez pentru autenticitate în artă ca și în viață. Am scris și scriu, deci, despre oameni pe care îi cunosc mai bine, cu frământările, cu preocupările, cu năzuințele cărora sînt familiarizat. Inima mea bate laolaltă cu a lor.

— La ce reviste ați mai colaborat?

— La multe. Mi-e greu să le țin minte pe toate. Voi cita cîteva: *Zburătorul*, *Viața Românească*, *Umanitatea*, *Șantier*, *Om liber*, *România literară*, *Azi*, *Bilete de papagal*, *Adevărul literar*, *Vremea literară*, *Reporter*, *Flacăra Viața literară*...

— Ați scris și la gazete evreiești?

— Da. La „*Curierul israelit*”, la „*Neamul evreiesc*”, la „*Egalitatea*”...

— O întrebare inevitabilă: ce proiecte aveți?

— Am predat un roman contractat de Editura pentru literatură și lucrez la altul: *Simhă cel frumos*.

— Noi vă urăm spor la muncă și ani buni și rodnici. Dumneavoastră ce urăți cititorilor „*Revistei culturale Mozaic*”?

— Să prețuiască din ce în ce mai mult — cum se și cuvine — această publicație care cu drept cuvînt și-a cîștigat renumele unei reviste valoroase și să contribuie mai departe — alături de întregul popor român și de toți cetățenii din scumpa noastră republică, așa cum am scris în prefața primului meu volum de *Scrieri* (ediție de autor, Edit. p. literatură, 1969) la umanizarea omului.

Vechea sinagogă din Trets

Situată la 22 kilometri de la Aix, în această vale a Arcului unde Marius, în anul 102 înaintea erei creștine, i-a zdrobit pe teutoni, Trets, antica Tretzia, colonie marseilieză și romană, astăzi un sat mare cu 3 000 de locuitori, este vestit prin pepenii săi galbeni și minele sale de lignit. Bulevardele sale exterioare sînt umbrite de platanii superbi; Trets prezintă vestigii prețioase ale trecutului său: o parte din zidurile de apărare ale cetății și cele două porți cu creneluri și metereze, un castel senorial, o biserică din secolul al XIV-lea și o sinagogă din secolul al XIII-lea. Orașul își păstrează încă specificul său medieval, cu labirintul său de străzi, sau mai curînd străduțe pe cît de strîmte pe atît de întortocheate, printre care actuala stradă Paul-Bert, anterior strada Spitalului, pe locul fostului ghetto. Acolo am descoperit puținul, foarte puținul care a mai rămas din sinagogă și care merită totuși să fie relevată și consemnată: fațada celor două etaje, din calcar moale de prin partea locului, de un alb care din cauza vechimei pare cenușiu, întinzîndu-se pe vreo 20 de metri, fapt care denotă importanța pe care a avut-o acest edificiu. La parter un portal vast, în stil roman, boltit, alături de alte patru de dimensiuni mai reduse, ultimul dînd în curtea sinagogii; la etaje, o serie de arcade de același fel; din păcate unele au fost deteriorate sau au dispărut, fiind înlocuite prin ferestre dreptunghiulare unde petunii înflorite dădeau o notă veselă, primăvăratecă. După urma pe care au lăsat-o se pare că coloanele, îmbrăcate în fier, despărteau pe atunci arcadele, încadrate încă și azi, pe ici — colo, de cornișe subțiri, orizontale.

Interiorul îmi rezervă o decepție: modificat de la un secol la altul, ajungî, printr-o scară în spirală cu niște trepte nesigure, la sărăcăcioasele locuri ale acelor care veneau, pe atunci, la sfîntul lăcaș; încolo nimic care să amintească destinația

construcției, afară de unghiul superior al unui pod, capătul unui capitel.

Judecînd, nu fără tristețe, numai după fațadă, ai impresia că te afli în fața unui monument, simplu și solemn, și care, de la expulzarea evreilor provenșali, prin anul 1500 fusese transformat, după cum rezultă din denumirea uneia din străzi, în spital. Despre comunitate sau universitate, cum se spunea odinioară, despre evreii din Trets, așezare care fusese destul de bogată spre a-și oferi o sinagogă atît de impozantă, nu știm mare lucru. Iată ce am putut afla.

ISTORIA EVREILOR DIN TRETS

Trets fusese o feudă a vicenților din Marsilia. Mănăstirea Saint-Victor poseda aici un schit unde, în 1376, ultimul papă d'Avignon, Grigore XI, în cursul unui popas pe cînd se întorcea la Roma, a avut un ospăț savuros și a vizitat apoi orașul, pe care l-a găsit încîntător, avînd probabil ocazia — curiozitatea merita osteneala — de a arunca o privire și asupra sinagogii.

În 1143, arhiepiscopul din Aix, Pons de Lubiér, a acordat evreilor autorizația de a avea o sinagogă și un cimitir la Aix, Lambesc, Cadenet, Pertuis și la Trets, în schimbul unei redevențe anuale în piper care, pentru cei din Trets, a fost fixată la 1/2 livră.

În decursul secolelor al XIV-lea și al XV-lea, seniorii din Trets au acordat tot timpul protecția lor aezării evreiești stabilită pe feuda lor, investindu-i, în semn de respect, cu aceleași drepturi ca și creștinii. Drept mărturie există un document din 1330, tranzacția oficială dintre Reforciat d'Agoult, seniorul din Trets, și locuitorii orașului, atît

evrei cît și creștini, fără nici un fel de discriminări. La fel există și o a doua tranzacție, datînd din 1369, dintre seniorul Hugueite de Seillans și nobili, creștinii de rînd și evreii din Trets, pentru aportul acestora la repararea unui castel. În 1380, o a treia tranzacție a intervenit, de data aceasta, între starețul din Trets și reprezentanții obștei evreiești, Comprat Garde, Dieulossal și Iacob d'Amanitis, pentru a pune capăt unui diferend dintre cele două părți; starețul susținînd că evreii trebuie obligați, ca și creștinii, la o redevență în caz de moarte, numită „mortalage”. Convenția a fost încheiată pe baza următoarelor considerente: toți evreii, bărbați și femei, sînt absolviți de plata oricăror taxe și impozite cu condiția ca fiecare din ei să plătească anual cîte 12 dinari de monedă curentă. În 1413, seniorul Astorge de Peyre a promulgat o ordonanță, anunțată prin sunet de trompetă de către crainicul curții, prin care nici o persoană, indiferent de rang social, nu avea voie să înjure sau să insulte evreii din orașul Trets, sub pedeapsa unei amenzi de 50 de mărci de argint, evreii mai sus amintiți aflîndu-se, împreună cu toate bunurile lor, sub directă și specială sa protecție, precum și sub ocrotirea suveranului. Împotriva acestei prevederi, sindicii din Trets au făcut un apel sub pretext că locuitorii neevrei ar avea de suferit din cauza protecției acordate evreilor de către senior.

Însfîșit, în 1478, printr-o decizie regală, a fost acordat un termen de doi ani pentru achitarea datoriilor contractate de locuitorii neevrei la evreii din Trets, fără a se pronunța anularea acestor datorii.

Sinagoga din Trets merită atenția acelor care se interesează de istoria evreilor din Franța.

H. N. BIALIK

Fata regelui și sortitul ei

Din legendele regelui Solomon

Regele Solomon avea o fiică foarte frumoasă, cum nu se găsea alta în toată țara. Și regele ținea la ea mai mult decât la suflul său și o păzea ca ochii din cap. Dar fata avea un fel ciudat de a fi și se deosebea de toate fetele de vîrstă ei. I s-a urît să mai stea în palatele marelui, îi plăcea să se plimbe singură și tăcută prin grădinile regelui, sau să rătăcească prin cărările viilor sale. Inimă îi bătea tare, privirea îi era ațintită undeva departe, umbla visătoare și nimeni nu știa ce-i în suflul ei.

Cînd i-a venit vremea mărișului, au venit la tatăl ei s-o pețescă fii de regi din meleaguri apropiate și îndepărtate. Însă fata regelui își ascundea fața și nu dădea nici o atenție vorbelor lor, încît toți se întorceau acasă jigniți și rușinați.

După un timp, vînzînd că fata nu-i ia în seamă, fiii regilor au încetat să mai vină la ea. Regele Solomon era trist și îngrijorat din cauza asta.

Într-o noapte, regele s-a urcat pe acoperiș și s-a uitat la stele să vadă care e prîntul pe care Dumnezeu l-a sortit fiicei sale și cînd va veni?

Regele cunoștea semnele cerului. Dar ce-i fu dat să vadă? Nici un rege și nici un prînt nu-i era sortit fiicei sale, ci un băiat sărac lipit pămîntului, dintr-o familie ce făcea parte din săracime. El va veni la timpul potrivit și o va lua de nevastă.

Regele s-a speriat tare și s-a gîndit ce să facă ca să schimbe hotărîrea cerească. Și-a zis: „Imi voi ascunde fata un timp, pînă va trece sorocul pe care l-am văzut în stele și hotărîrea va fi anulată”. Și-a găsit o insulă singuratică în largul mării, departe de locul de trecere a corăbiilor. Acolo a ridicat un turn înalt cu multe odaie și a înconjurat turnul cu un zid înalt și bine întărit.

Și-a așezat fata în acest turn și șaptezeci dintre dregătorii Israelului au fost aduși s-o păzească și s-o servească. Și a pregătit regele tot felul de merinde, mincare și băutură din belșug, să nu ducă fata lipsă de nimic. Apoi a ferecat toate porțile și ușile turnului cu lăcâte de fier, încît nu mai exista nici intrare, nici ieșire. Regele și-a zis: „Acum voi vedea dacă se va îndeplini hotărîrea cerească sau nu”. Ședea fata regelui în turn și cei șaptezeci de dregători o păzeau cu strășnicie și erau foarte zeloși să-i îndeplinească orice dorință, să nu-i lipsească nimic. Regele a dat poruncă s-o distreze cît mai mult, să nu se plictisească în singurătatea ei. Un singur lucru era peste putință: S-o scoată afară din turn. Căci turnul era închis și ferecat din toate părțile, nu avea nici intrare, nici ieșire. Cînd fata se simțea prea strîmtoară în casă, se urca pe acoperișul turnului și se plimba în bătaia vîntului, sau se sprijinea de balustradă și privea în largul mării, sau asculta vuietul valurilor. Și așa își usura suflul.

Sus, pe zidul turnului, stătea zi și noapte un paznic și privirile lui erau veșnic ațintite spre largul mării, nu cumva să se apropie vreo corabie. Numai de două ori pe zi, dimineața și seara, apărea o barcă ușoară, la o aruncătură de săgeată de insulă. Din barcă se ridica o figură omenească, un trimis al regelui, ca să întrebe de sănătatea fetei. Omul flutura de departe un steag alb, ceea ce însemna: „Fata regelui e sănătoasă?”. Observatorul de pe turn flutura și el un steag alb, ce va să zică: „Sănătoasă!”. Atunci barca făcea imediat oale întoarsă și dispărea în zare.

Și cu cît se apropia ziua de care se temea regele, cu atît dregătorii păzeau cu mai multă strășnicie. Erau numai ochi și urechi. Le era frică de zumzetul muștei care se lovea în geam, sau de ronțăitul unui șoarece din perete. Căci erau cu toții slujitori cinstiți și nu voiau să-l înșele pe rege.

Un băiat nevoiaș dintr-o familie cumsecade de scriitori a plecat din orașul său de baștină, Aho. Deodată casa părintească i s-a părut prea strîmtă. Și a plecat băiatul

în lumea largă, unde îl duceau ochii. A ieșit de acasă cu minile goale, nu avea nimic altceva decît un toiag. Și totuși era fără grijă, căci trupul îi era plin de tinerete, iar suflul plin de visuri și speranțe. Bucele părului îi fluturau în bătaia vîntului și băiatul păsea vesel și fără grijă. Și trecînd prin ogoare, îi atrăgea privirea pasărea care se desfăta și îpureau de stîncă și șopirla care se țira. La fel ca pasărele cerului, se hrănea din grăunțele ce lăsau oamenii inimoși pe ogoare. Dormea pe pămînt, o piatră îi slujea drept căpătîi. Rătăcind prin țară, trecînd prin orașe și sate, își apleca urechea la vorbele trecătorilor, asculta învățămintele și pilde din gura poporului și a înțelepților bătrîni pe care și le înțipărea în minte. Asta îi era mîngiere în sărăcia lui și îi împropiata suflul în viața lui de nomad.

Într-o zi, băiatul se afla într-un loc părăsit și pustiu. Erau zile mohorîte și reci. Îi era foame și sete, era dezbrăcat și desculț și simțea că puterile îl părăsesc. Deodată văzu scheletul unui bou aruncat pe cîmp. Tînărul se bucură și zise: „Binecuvîntat fie Domnul care mi-a adus în cale un pat în acest loc! Să mă culc în el, poate mă va încălzi puțin”. S-a culcat între coastele scheletului și a ațipit.

În timp ce dormea, un vultur mare și puternic a coborît noaptea la schelet și l-a ridicat, zburînd cu el prin văzduh pînă ce l-a adus la turnul fetei regelui și l-a depus pe acoperiș, unde a început să ciugulească carnea de pe coaste. Băiatul a ieșit și l-a gonit pe vultur, rămînînd toată noaptea pe acoperiș. Era tare obosit și tremura de frig și ploaie.

Dimineața, cerul s-a înșeninat și fata regelui s-a urcat pe acoperiș, așa cum făcea în fiecare zi. Deodată zări băiatul cel străin și-l întrebă de la distanță:

— Cine ești tu și cine te-a adus aici? Băiatul răspunse cu inimă senină:

— Să nu-ți fie frică și să nu fii supărată pe mine. Sint evreu, sint fiul unor oameni nevoiași de fel din orașul Aho. Ieri m-a prins ploaia pe cîmp, mi-era foame și sete, eram prost îmbrăcat și m-am culcat în schelet și am adormit. Un vultur m-a purtat în zbor și m-a așezat în acest loc și acum nu știu cum voi ieși de aici, că de jur împrejur e numai mare și niciăieri nu se vede nici o corabie.

Fetei i s-a făcut milă de el și l-a dus încetîșor în camera ei, l-a spălat, l-a îmbrăcat, i-a dat să mănînce și să bea. Încît băiatului i-a revenit buna dispoziție și strălucirea fetei. Fata băgă de seamă că e frumos și s-a bucurat mult cu el. Sederea cu el îi era plăcută. Acuma îl ținea ascuns în camera ei. Paznicii nu aflaseră nimic, căci fata nu le-a spus nici un cuvînt despre venirea băiatului, iar de intrat nu intrau în camera ei decît dacă erau chemați.

Din ziua aceea, fata ieșea de două ori pe zi și le spunea de sănătate, iar paznicii n-au văzut nimic ciudat în aceasta. Și au păzit și mai departe cu strășnicie, fiecare la locul lui, fiind numai ochi și urechi, căci erau oameni cinstiți și-i serveau regele cu credință și din toată inima.

Fata regelui a văzut înțelepciunea sărmanului băiat și suflul lui sincer și s-a îndrăgostit de el.

Într-o bună zi i-a vorbit astfel:

— Sint oare vrednică în ochii tăi ca să mă iei de nevastă?

Băiatul i-a răspuns:

— De ce mă mai întrebi? Sint doar sclavul tău.

Atunci fata i-a spus cît de puternică este dragostea ei, că el îi e mai scump decît toți fiii de regi, că Dumnezeu a vrut astfel, ca să fie adus încoace, pe aripile vulturului, că de cînd l-a văzut i s-a aprins inima, că fără

el nu poate trăi și încă multe vorbe de acestea i-a spus fata cu toată căldura suflului ei. Și el i-a răspuns șaptezeci și șapte cuvinte de dragoste și au închinat legămint de dragoste pentru toată viața. Băiatul s-a sculat, și-a luat singe din braț și cu propriul singe a scris cuvintele legămintului sacru și s-au logodit după lege spunînd: „Martor e Dumnezeu și martori sint arhanghelii Mihal și Gabriel.”

Oamenii regelui habar n-aveau de nimic și cum erau oameni cinstiți și devotați, continuau să păzească cu strășnicie, zi și noapte.

După ce a trecut termenul pe care l-a văzut în stele, regele Solomon și-a amintit de fiica lui cea închisă în turn și a hotărît s-o aducă în casă. A coborît într-o corabie și a poposit la insula cu turnul. S-a uitat cu băgare de seamă la broaștele și lăcătele de la porțile și ușile exterioare, a văzut că sint întregi și că nici o mină nu le-a atins. Atunci a poruncit să fie retezate iar porțile și ușile s-au deschis larg. Regele a intrat în turn, iar mai marii dregătorilor s-au grăbit să-i iasă întru întîmpinare și să-i ureze bun venit. Regele i-a întrebat:

— Fiica mea e sănătoasă? Unde-i?

Dregătorii au răspuns:

— E sănătoasă, prea mărite rege, și e în odaia ei.

Regele s-a îndreptat spre odaia fetei și bătrînii după el. Cum au deschis ușa au rămas înmărmuriți: un băiat frumos era cu fata în odaie.

Bătrînii s-au cutremurat și inima le-a înghețat. Regele și-a ațintit privirea plină de minie asupra lor și i-a întrebat:

— Cine-i?

Bătrînii n-au putut răspunde, căci încremeniseră. Stăteau muți, fețele lor se făcuseră ca varul și țineau capetele plecate la pămînt.

Regele bătu din picior și strigă minios:

— Răspundeți! Altfel vă fac bucăți!

Bătrînii s-au aruncat la pămînt și tremurînd de spaimă au răspuns:

— Prea mărite rege, ce să spunem și ce să vorbim! Jurăm pe Dumnezeu că am păzito pe fata regelui cu cea mai mare grijă și nici noi nu știm pe ce cale a venit tînărul încoace.

Plin de minie, regele se adresă fetei:

— Fiică nespusă, răspunde ce-i cu tînărul acesta? Cine l-a adus aici?

Fata căzu la picioarele regelui și răspunse:

— Nu te minia, părintele meu regesc! Numai de la Dumnezeu a fost asta! El a trimis îngerul său, vulturul, care mi-a adus acest tînăr frumos și i-am devenit nevastă. Ia-l la tine și binecuvîntează-l, tată!

Regele îl întrebă pe băiat:

— Cine ești și pe ce cale ai venit încoace?

Iar băiatul stătu în fața regelui și-i povesti tot, din fir în păr, adevărul adevărat. Regele și-a dat seama că e un băiat bun și-i deveni drag. Stătură de vorbă și regele și-a dat seama că e mai priceput în învățătură și pilde decît toți scriitorii și înțelepții din împărăția sa. L-a întrebat cum îl cheamă. S-a interesat de orașul lui de baștină, de părinții lui, iar băiatul i-a răspuns la toate întrebările numai adevărul adevărat. I-a povestit despre sărăcia lui, despre viața lui: de nomad și cum l-a adus vulturul ca prin minune pe acoperișul teornului, cum lăci i s-a făcut milă de el și l-a adus la ea. Apoi i-a arătat regelui Solomon cartea de legămint scrisă și sigilată cu singele său, legămintul dragostei veșnice dintre el și fata regelui.

Regele ascultă cuvintele minunate și adevărate și înțelese că el e băiatul cel sărac despre care a citit în stele că e sortitul fiicei sale. Zise:

— Acuma știu că nu există înțelepciune împotriva voinței Domnului.

Văzură și bătrînii că regele nu mai e minios pe ei, s-au sculat de la pămînt și ridicînd brațele spre cer, au spus: „Binecuvîntat fie Domnul care dă o nevastă unui bărbat!”

Și-a luat regele Solomon pe fata și pe bărbatul ei și i-a dus la Ierusalim. A făcut o petrecere care a ținut șapte zile și a fost veselie mare. Cînd s-a terminat petrecerea, regele Solomon și-a chemat ginerele și i-a spus:

— Ești ginerele regelui, împărăția mea e mare și întinsă. Cere-mi acum o slujbă mare după dorința inimii și ți-o voi da.

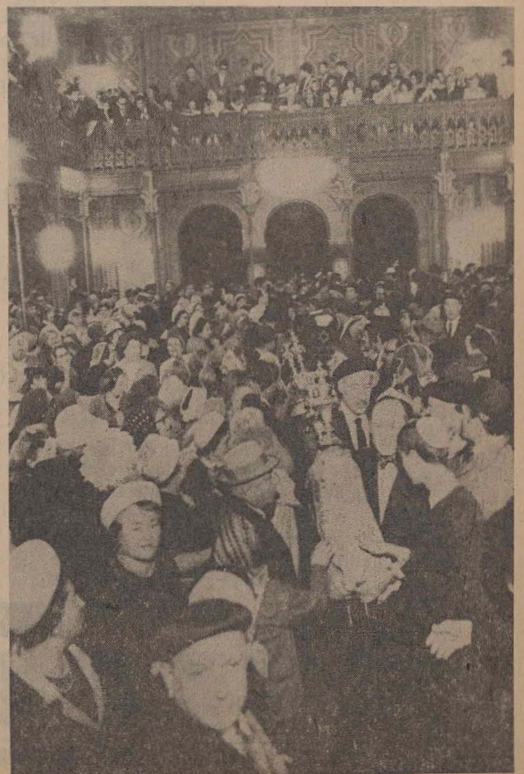
Ginerele regelui răspunse:

— Preamărite rege! Sint un om al cărții și băiat sărac din copilărie. Părinții și strămoșii mei, toți au fost scriitori și învățați întru Domnul. Nu rîvneau la mărire și n-au cunoscut palate de plăceri. Dacă sint vrednic în ochii tăi, dăruiește sclavului tău o căsuță singuratică și liniștită pe malul mării. Voi sta acolo împreună cu nevasta mea și la fel ca strămoșii mei mă voi gîndi la faptele Domnului și la cunoașterea cailor sale.

Regele i-a îndeplinit dorința și l-a numit mai mare peste scriitorii regelui. Ginerele regelui stătea în căsuța lui și strîngea toate pildele înțelepte pe care le spunea regele Solomon în diferite timpuri. Le-a adunat într-o carte. A mai adăugat la strîșitul pil-delor lui Solomon și cite ceva din propria lui înțelepciune.

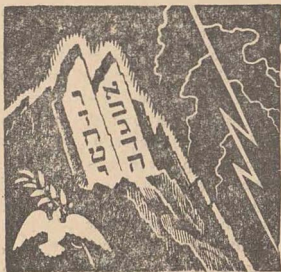
Acestea sint scrierile lui Agur Ben Ioke, care s-au păstrat pînă în zilele noastre.

Simhat Tora la templul coral din București
Proceslunea cu sulurile sfinte (Hakafot)

O NOUĂ EDIȚIE A TALMUDULUI

La Ierusalim a apărut o nouă ediție a Talmudului babilonean, prevăzută cu toate cele 10 semne ortografice — virgulă, punct etc. În mod tradițional, talmudul nu cuprinde aceste semne. Noua ediție ușurează mult studiul.

PIŢĂ ACOLO AU AJUNS NAZIȘTII

Alderney și Jersey sînt două mici insule în canalul Mînceii, nu departe de coasta franceză. În anul 1940, trupele hitleriste au debarcat și le-au ocupat. Scurt timp după aceea, naziștii au înființat un lagăr de concentrare pe una dintre insule, la Alderney. În memoria martirilor care au fost deținuți și au pierit aici a fost plasată recent o placă memorială, cu texte în limbile franceză, engleză, rusă și ebraică.

Pe cealaltă insulă, Jersey, a existat o mică obște evreiască de 60 familii.

STUDIU DESPRE REZISTENȚĂ ANTINAZISTĂ

Sub auspiciile Institutului pentru istorie contemporană de pe lângă Universitatea ebraică se lucrează la redactarea unui amplu studiu despre participarea evreilor la mișcarea de rezistență antinazistă. Lucrările se desfășoară sub conducerea d-lui Josef Rosenhaft, care în anii războiului a fost deținut în lagărul Bergen-Belsen.

CULTURA COMUNITĂȚII DIN RĂSĂRITUL EUROPEI

În cadrul Institutului științific evreiesc /IWO/ din New York a luat ființă o secție pentru studii culturale tradiționale a comunităților evreiești din răsăritul Europei.

CĂRȚI NOI

În editura „Sovetski Pisateli” din Moscova au apărut în ultimul timp mai multe volume de poezie și proză ale unor scriitori evrei, printre care: Avraham Gontar /„Porumbel pe acoperiș”/, Hirsch Dobins /„Fortă vietii”/, Schike Driz /„A patra strună”/, Elie Gordon /„Meaguri natale”/. Cărțile sînt artistic ilustrate.

CRIMINALII NAZIȘTI ÎN FAȚA JUSTIȚIEI

Dintr-o declarație recentă a procurorului general al R.D.G. rezultă că un număr de 12 821 criminali de război au fost judecați pînă în prezent de către tribunalele din această țară. Înaltul magistrat

COMUNITATEA DIN LAGOS

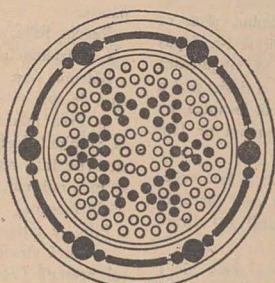
În orașul Lagos, capitala Nigeriei, există o mică obște evreiască. Recent, comunitatea a primit în dar un sul sfînt al Torei.

DESCOPERIRE ARHEOLOGICĂ

Un monument din perioada celui de-al doilea templu a fost descoperit recent în regiunea orașului Hebron. Au fost scoase la lumină fragmentele unui mozaic executat cu mult gust.

SENTINȚA ÎN PROCESUL LOȚIITORILOR LUI EICHMANN

După un proces care a durat aproape 15 luni, curtea cu jurați din Frankfurt a condamnat săptămîna trecută pe fostul comandant de batalion nazist, Hermann Krumei, la temniță pe viață pentru crimă și privațiune de libertate. Fostul comandant al batalioanelor de asalt Otto Hunsche a fost condamnat la 12 ani temniță, pentru complicitate la crimă și privațiune de libertate. După depoziția marturilor, cei doi acuzați au fost găsiți vinovați de a fi contri-

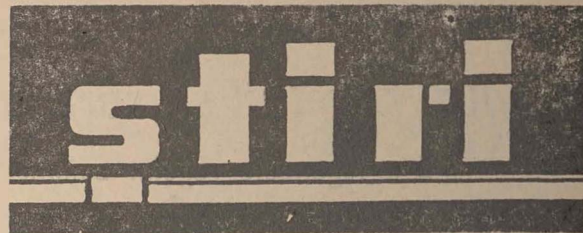

buit la deportarea și uciderea a aprox. 300 000 evrei, care în primăvara anului 1944 au fost deportați în lagărul de exterminare de la Auschwitz, unde au fost gazați.

Hunsche și Krumei aparținau Sonderkommando-ului lui Adolf Eichmann, a cărui misiune consta în exterminarea evreilor din Ungaria.

Într-un proces anterior al curții cu jurați din Frankfurt, din februarie 1965, acuzatul Krumei fusese condamnat la 5 ani închisoare pentru complicitate la crimă. Acuzatul Hunsche a fost achitat de același tribunal.

La 13 iulie 1962, Otto Hunsche a fost condamnat de tribunalul din Frankfurt la 5 ani închisoare pentru complicitate la crimă în 600 de cazuri. Și această sentință a fost recuzată de tribunalul federal din Frankfurt, care în 1965 l-a eliberat pentru lipsă de probe suficiente. Împotriva lui Hunsche s-a deschis în prezent o acțiune în Berlinul occidental, în legătură cu acuzația ridicată împotriva lui referitoare la activitatea sa de la cartierul general al securității statului (RSHA). În motivarea sentinței, Werner Hummerich, președintele curții cu jurați, a explicat că ambii acuzați au fost instruiți, cu prilejul transferării lor în Ungaria, în privința destinului evreilor unguri. Krumei afla-

se, în timpul activității sale în Polonia, prin anul 1942, că împotriva evreilor au fost luate măsuri și mai drastice decît împotriva populației poloneze. Datorită postului pe care-l deținea în Gestapo, Hunsche aflase și el destule pentru a avea o idee sigură despre destinul ce fusese rezervat evreilor. Ambii acuzați aveau cunoștință, după părerea tribunalului, de înaltul grad de mortalitate din lagărele de concentrare, „ei știau că pe evrei îi aștepta o moarte prematură, ca urmare a inumanelor condiții de existență”, a arătat acuzarea.

Potrivit afirmațiilor președintelui tribunalului, Krumei a fost loțiitorul lui Eichmann în problema evreiască. El a contribuit considerabil la organizarea pregătirilor în vederea deportării evreilor și, în plus, a indus în eroare comunitatea evreilor în privința destinului ce-i aștepta, atunci cînd în Budapesta au început să sosească știri despre asasinările în masă de la Auschwitz. Acest fapt — a arătat tribunalul — indică ipocrizia criminală a celor doi acuzați, care au acționat din ură de rasă și sentimente josnice.

Un fapt hotărîtor în condamnarea lui Hunsche pentru complicitate la asasinat a fost și acțiunea de inducere în eroare a comunității evreilor prin amenajarea unui lagăr în apropiere de Budapesta. La 19 iulie 1944, Hunsche a indus în eroare, prin tot felul de tertipuri, comunitatea evreilor, informînd-o despre amenajarea unui lagăr. Această sa întîmplat, potrivit afirmațiilor acuzării, într-o vreme cînd comunitatea ar fi putut împiedica poate deportarea evreilor în lagăr.

UN ZIAR EBRAIC DESPRE GALA GALACTION

Ziarul „Maariv” din Israel consacră într-unul din numerele sale recente un articol lui Gala Galaction în care, între altele, se spune: „Evreii din țara sa îi păstrează amintirea cu respect și dragoste, deoarece toți au citit scrierile sale, cunosc eroii evrei din opera sa, evrei din cele mai neștiute localități ale țării. Cu acești eroi autorul se identifică cu dragoste, cu un creator care s-a inspirat din Biblie, văzînd în personajele descrise descendenți ai profeților venerați”.

ASELENIZAREA ȘI RUGĂCIUNEA LA APARIȚIA LUNII NOI

Se știe că la fiecare lună nouă evreii tradiționaliști rostesc o rugăciune specială. Textul acestei rugăciuni a format

obiectul dezbaterii cercurilor rabinice. În mod concret e vorba de pasajul în care credinciosul se roagă să nu fie atins de mîna dușmanului, așa cum el nu poate atinge luna. Aselenizarea a pus sub semnul întrebării acest pasaj. Unii rabini, printre care șef rabinul orașului Tel Aviv, Goren, au arătat că respectivul verset trebuie citit: „...Așa cum eu nu te ating”.

EXPOZIȚIE MARC CHAGALL

O serie de piese inedite /pictură și grafică/ au fost expuse la expoziția Marc Chagall din cadrul Muzeului din Ierusalim. Între altele pot fi admirate ilustrațiile marelui artist la cartea soției sale.

CIMITIR MOZAIC LA MALAGA

În orașul Malaga — Spania au început lucrările pentru amenajarea unui cimitir mozaic. Pînă acum, evreii ce decedau în acest oraș erau transportați la Madrid sau în Maroc.

O NOUĂ CARTE DE RUGĂCIUNI

În S.U.A. a apărut o nouă ediție Mahzor — carte de rugăciuni pentru sărbătorile de toamnă. Textele sînt tipărite atît în limba ebraică cît și în traducere engleză.

COR EBRAIC

La Bad Godesberg /R. F. a Germaniei/ a prezentat cîteva concerte formația corală ebraică „Abu-Gosch Festival Chor”.

JUBILEUL COMUNITĂȚII DIN IUGOSLAVIA

Așa cum am arătat într-un număr anterior, în luna octombrie a. c. Federația Comunităților Evreiești din Iugoslavia sărbătorește jumătate de secol de existență. Totodată, mica obște din orașul Osijek aniversază anul acesta două date memorabile: 120 de ani de la constituirea ei și 100 de ani de la începerea construirii sinagogii din oraș.

DIZERTAȚIE DE DOCTORAT

Universitatea din Viena a atribuit titlul de doctor istoricului prof. Salo W. Baron, de la universitatea Columbia din S.U.A. Lucrarea sa „Istoria socială și religioasă a evreilor” este dintre cele mai competente studii în acest domeniu.

stiri

צייט=שניפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

דער באזוך פון הער סעמועל הייבער וויצע-פרעזידענט פון דזשינט

פונעם 2-טן ביזן 9טן אָקטאָבער 1969, האָט די פּע-דעראציע פון די יידישע קהילות פון דער סאַציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע געהאט צו נאכט די פּרוי און הער סעמועל האַבער, וויצע-פרעזידענט און גענעראל-די-רעקטאָר פון דער הילפס-אָרגאַניזאַציע „דזשינטס“. די געסענע ווענע באַגלייט געוואָרן פון הער מאָנטע טעוויל, די-רעקטאָר פון דערוועלטער אָר-נאציאָנאַלע אין זשענעוו. בער אין אונטן, שמיני עצה, נאָכן דאָנערשטן האָט דער רב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א וואָרעם באַגרייט די געסע. ער האָט געזעט וועגן דעם אַרשיטעקט אספּעקט פון געס יידישן לעבן אין רומע-ניע, פון די אלגעמיינע לעבנס-באַרינגונגן אין אונזער לאַנד, פון דער פּאָליטישער קערעלינעווער פרייהייט און גלייכבאַרעכטיגונג פון וועלטע עס נעמט די יידישע בא-פעלקערונג, זיי אויך פונעם

אופ ווי עס וויקלט זיך פאר נאנער דער הילפס-פראג-דאס פאר די זקנים, קראנקע און נויטבארערפאקע יידן, אין וועלכע עס באטייליקן זיך די פערדעראציע און דער דזשינט. הער סעמועל האבער האט אויסגעדריקט זיין סיפּע פאר-רערוגן דער רומענישער רע-נירונג פאר איר קלונער און הומאניטארער פאליטיק, א-רויסזאנדיק אַרעקענונג אי

דער רב הכולל און הער הייבער אין א הארציקן געשפּרעך
Eminența Sa și dl. Haber într-o convorbire cordială

די רעדע פון הער סעמועל הייבער

חשובער רב הכולל דר. רוזן, געטרעטע מנהיגים פון דער יידישער קהילה פון רומעניע, מיינט מיינע ברודער און שוועסטער,

וועלט ווו איר האב ארום-גערייזט, סיי אין א קליין שמעל פון אגראפע, סיי אין פערסיע, צפון אפריקע, רום אמעריקע, אומעטום אין דער דזשינט באקאנט און בא-ליבט. שוין איבער 55 יאָר העלפן די אמעריקאנער יידן — דורך דער דזשינט-יידן-ערע ברודער און שוועסטער אין אלע קינסות ווו זיי גע-פינען אין נויט. דער דזשינט אין קיימאָק נישט געווען און אין אויך היינט נישט קיין פאליטישע אָרגאַניזאַציע. דער איינציקער ציל זיינער איז צו העלפן יידן אין נויט. דאמאן איז אַמע-ריקאנער יידן — פון וועלכע עטלעכע געפינען זיך דאָ איצט אין דעם מקום קרויט — וואָס זענען מנדכ מיט אן אָפּענער האנט און בארייט הארץ, קאָן דער דזשינט דורכפירן זיין הומאניטארישע הילפס-ארבעט. אונזער הויפט-ציל איז צו העלפן אונזערע מיט-מענטשן אונזערע מיט-ער-וונטש און מיטצוארבעטן פאר שלום און פאר א נע-רעכטער וועלט. די נאָעלע רומענישע רע-פובליק, אונטער דער אָנפיר-ערשאפט פון אישען השובן פערזינלעכע שטאטישעסקי, איר קאמף פאר שלום, שווע-רייכטע און נערעכטיקייט פאר אלע פעלקער ווייזט ארויס די העכסטע און געשעסט פריינטשאפט אויך דעם יידי-שן פאָלק.

דער באזוך פון א דעלעגאציע פון „יוניטעד דזשינט עפילי“

וועלכער האָט אויסגעדריקט זיין באוועגונג פאר דעם וואָס דער האָט געווען אין דזשינט. די פאַרשטייער פון די אכעריקאנער יידן זענען געגאנגען מיט די קהפות אין דער-בארייט און דאן האָבן זיי זיך באטייליקט אין דער סעודה אין כשרו רעספּאַרא פון דער פאַפּ-אָפּאָרטע נאָס.

די דעלעגאציע איז אויפגענומען געוואָרן פון דער פּראָ. דוויטירט דאָנאָר, גענעראל סעקערעטאָר פון קולטור רעפּאַרמאָנט. ס'איז זיינגעווען דער רב הכולל דר. דוד משה רוזן. די מיטגלידער פון דער דעלעגאציע, האָבן באזוכט דעם פאטריארך פון דער ארמאָאָק-סייער קירע, יוסינאָ. ס'איז זיינגעווען הער עפילי טעכטער גענעראל-סעקערעטאָר פון דער פערדעראציע. דעם 6טן אָקטאָבער נאָכמיטאָג, האָט דער אכאמאָאָר פון מדינת ישראל אין בוקא-רעשט הער רפאל בולטוט און פרוי, איינ-גע-ירדנא א קאסיילי לטבור דער דעלעגאציע. אין איינזע, זענען די געסע בינגעווען ביי א ספּעקטאַקל אין יידישן מלכות-פאטער. נאָך ספּעקטאַקל, האָט דער אָנפירער פון דער-לעגאַטיע הער גערט אַבאָוואַיז, איינגעפירט אַ מיטל, אין רעספּאַרא אטענע פאָלאס, לטבור דעם רב הכולל דר. דוד משה רוזן און פרוי, אין די אנדערע מנהיגים פון אונזערע סהילה. דעם 6טן אָקטאָבער ר. י. האָט די רעלע-נאציע פארלאָרן דאָס לאנד.

שולן אין ישראל

ליכט. די אלטע תפילות אין דעם מוזיקאלישן געבויט, ספּעדי, דזשנט זיך אויס-ווייניע. דו קענסט זיי פון דער קינהייט, אינאונדער יונגס האָבן זיי זיך אָנגעקומען, נאָר גלייך זיי זיך הערסט זיי צום ערשטן מאל. פונעם אויף האָט די כולל-שבת-געווען רבי שמחה אלטש-הלי ווען ער האָט זיך 450 יאָר צוריק, געשאפן, איר לכבוד, די חרונים: לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה... אלע מחפליים זינגען אייני-נעם, אזוי און שטעט זיך א כּאָר פון הונדערט טישות, די כּלה שבת האָט דאָ איינגעדאמט א קיינליכען שבת פנים... א.א. אונדערן פרייטיק-צו-נאכטס, אין אן אנדער ווינקל פונעם לאנד, אין א גאָר אנדערע סיבירה. דער צופאק, דער פריינד פון די אונדערער, האָט מיט פאַרפירט איינעם קיבוץ עין-הרוד. דער סאָג איז געווען אויך אזא הייטער-ברענגענדיקע, אזוינא אדער עין-הרוד-דאָס, אָבער אין עין-הרוד-דאָס האָט ביסל גרינס וואָס דער מונטש האָט זיך גאָר נאָכאָפּט סייט אַזויפיל מי, אביסל געמיינענעם די הייל. צווישן די שטאפּטע וואָס זיך אן א קיינליכע, וויי-טער, גאָר-נייער בילד: די עויל. ס'איז איינע נאָכאָפּט קיין עטקס חזנים פון אַלעס יאָרענדיקע. וואָס פאַרא מיטערדיגע שפּילא-לאַגישע איבערגעדרינגענע האָבן אנגעהערט די יידישע וואָס זיך דעם דאָס יאָר, וואָס איז שוין אלט איבער 50 יאָר. צו בויען אַיצט א בית-הכנסת?

אויף די נייע בענק, וואָס האָבן נאָך דעם ריח פון וואלד און פון רי וואָלץ, יצחק די מחפליים. קיין סך זענען זיי נישט, ס'זיבן שוין נישט קיין יונגע לייד. יע-דער פון זיי קאָן דערוועלט דעם וועט ביי א מאלער, נע זאָל אים ארופּהאָפּן אויף א לייזונג. ס'איז דאָס פּויער פּויער מא-סון פנים. מיט גרויסע הענט פון א האָרעפאַשניג, מיט גרויסע היקטאָר רוס (המשך אָרץ זייט 10)

